

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Студентки 2 курсу, 9м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Павленко
Дар'ї
Сергіївни

Науковий керівник
доктор екон. наук,
доцент

(підпис керівника)

Новікова
Наталія
Леонідівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«25» грудня 2020 р.

Завдання на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студентці

Павленко Дар'ї Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): «Формування державної антикорупційної політики України (За матеріалами Національного агентства України з питань запобігання корупції)»

Затверджена наказом ректора від «28» грудня 2020 р. № 3939

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту): 22.10.2021

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні

Об'єкт дослідження: процес формування державної антикорупційної політики держави

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти формування державної антикорупційної політики

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

Розділ 1. Теоретичні основи формування державної антикорупційної політики

1.1. Сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної

політики

1.2. Нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України

Розділ 2. Аналіз формування та реалізації державної антикорупційної політики в Україні

2.1. Моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції

2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні

Розділ 3. Напрями вдосконалення державної антикорупційної політики України

Висновки та пропозиції

Список використаних джерел

Додатки

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	до 01.11.2020	01.11.2020
2	Затвердження плану та завдання випускної кваліфікаційної роботи	до 25.12.2020	25.12.2020
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 16.04.2021	16.04.2021
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 21.06.2021	21.06.2021
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 06.09.2021	06.09.2021
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	до 22.10.2021	22.10.2021
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	25.10-05.11.2021	25.10-05.11.2021
8	Зовнішнє рецензування ВКР	08.11-12.11.2021	08.11-12.11.2021
9	Подача роботи завідувачу кафедри	15.11-19.11.2021	15.11-19.11.2021
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «25» грудня 2020 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми) Дьяченко О.В.

9. Завдання прийняв до виконання студентка Павленко Д. С.
(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота Павленко Дар'ї Сергіївни на тему: «Формування державної антикорупційної політики України» відповідає темі та носить актуальний характер. Автором опрацьовано значний масив вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел, що дало змогу розкрити сутність заявленої теми.

У першому розділі автором досліджено теоретико-методичні підходи до формування державної антикорупційної політики, розкриваються сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики.

Другий розділ ВКР присвячено аналізу формування та реалізації державної антикорупційної політики в Україні.

У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення державної антикорупційної політики в Україні.

Зміст та структура роботи розкривають тему, робота виконана відповідно до вимог та рекомендована до захисту з позитивною оцінкою, а її автор Павленко Дар'я Сергіївна заслуговує на присвоєння ступеня магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Дьяченко Ольга Володимирівна _____

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Павленко Д. С.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Дьяченко О.В. _____

(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____

(підпис)

«19» листопада 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	10
1.1. Сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики	10
1.2. Нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	29
2.1. Моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції	29
2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність теми. В Україні, як і в усьому світі, корупція визнається великою проблемою для держави та її розвитку, хоча завжди була притаманна майже всім суспільствам. Корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Вона визнана одним із найбільш загрозливих явищ сучасності, що здатне мотивувати позанормативну діяльність органів державного управління, гальмувати економічний розвиток, нести загрозу багатьом елементам конституційного та суспільного ладу, а також національній безпеці держави. Корупція підриває засади демократичного устрою, довіру до влади, порушує принципи права, справедливості й рівності перед законом, відповідальності за вчинене діяння, чесної конкуренції, призводить до зростання тіньової економіки та спадання авторитету держави в міжнародному співтоваристві. Корупція охоплює суспільство швидше, ніж її встигають долати, тому так важливо призупинити розвиток корупції та знизити її рівень. Зазначені вище питання визначили актуальність проведення досліджень у напрямі покращення формування державної антикорупційної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним і прикладним аспектам дослідження тіньової економіки та корупції як системних проблем розвитку суспільства присвячено праці А. Алатаса, Г. Беккера, П. Гутманна, А. Ділнота, Т. Еггертсона, Р. Клітгарда, Ф. Мендеса, С. Роуз-Аккерман, Дж. Хеллмана, Е. де Сото, В. Танзі, Е. Фейга, Ф. Шнайдера, П. Хейвуда та інших. Серед українських науковців проблематику тіньової економіки та корупції ґрунтовно досліджують такі вчені: В. Базилевич, О. Барановський, З. Варналій, О. Власюк, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Т. Ковальчук, В. Мандибура, В. Мунтіян, Р. Пустовійт, С. Пясецька-Устич, В. Тацій, О. Тихонова, Ю. Харазішвілі, В. Черней, С. Чернявський та ін.

Основні поняття державної політики запобігання і протидії корупції з загальнотеоретичних позицій вивчали М. Бесараб, Ю. Дмитренко, А. Кушніренко, М. Павловський, М. Пірен, а вплив корупції на соціально-політичні

процеси – В. Борисов, Г. Леліков, М. Камлик, О. Маркеева. Вчені науки державного управління В. Авер'янов, В. Бакуменко, С. Дубенко, Т. Мотренко, Н. Нижник, В. Олуйко, О. Прохоренко, М. Стрельбицький, В. Щербань проводили дослідження корупції переважно з позицій аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності державних службовців, а дослідники О. Оболенський та С. Сergyogin проаналізували вплив корупції на ефективність професійної діяльності державних службовців.

Серед останніх наукових досліджень антикорупційної політики слід зазначити роботи О.Д. Берези, В.О. Веклича, В.А. Дем'янчука, М.В. Романова. У своїй роботі на тему «Державна антикорупційна політика: сутність та особливості реалізації в постіндустріальному суспільстві» О.Д. Береза розкрив сутність, мету, принципи антикорупційної політики в постіндустріальному суспільстві, класифікував її моделі, визначив їх специфіку, проаналізував проблеми реалізації антикорупційної політики та запропонував напрями їх вирішення. В. О. Веклич присветив свою роботу адміністративно-правовим засадам публічної політики щодо запобігання і боротьби з корупцією та їх реалізації. Дослідження В. А. Дем'янчука на тему «Адміністративно-правові засади реалізації антикорупційної політики в Україні» присвячено розробленню цілісної теоретико-прикладної концепції розвитку та вдосконалення адміністративно-правових засад реалізації антикорупційної політики в Україні. У своїй роботі «Теоретико-методологічні засади формування та реалізації національної антикорупційної політики» А. М. Новак проаналізував теоретико-методологічні засади державного управління формування та реалізації національної антикорупційної політики як напряму реформ в системі публічної влади.

Незважаючи на підвищену увагу науковців до проблем державної антикорупційної політики та чисельну кількість робіт, присвячених даній тематиці, не всі проблематичні питання знайшли належне висвітлення, у тому числі пошук шляхів формування ефективної державної антикорупційної

політики держави на основі матеріалів Національного агентства України з питань запобігання корупції.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Відповідно до мети було визначено коло *завдань* дослідження:

- дослідити сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики;
- розглянути нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України;
- провести моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції;
- дослідити імплементацію світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні;
- запропонувати напрями удосконалення державної антикорупційної політики держави.

Об'єктом дослідження є процес формування державної антикорупційної політики держави.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування державної антикорупційної політики.

Методи дослідження. Для досягнення мети роботи та вирішення поставлених завдань використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: історико-логічний метод при дослідженні сутності, цілей та чинників формування державної антикорупційної політики, аналітичний метод при здійсненні моніторингу та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції. Теоретичною і методологічною основою дослідження послужили наукові праці вітчизняних учених з проблем теорії і практики формування державної антикорупційної політики держави, законодавчі та нормативні акти.

Інформаційною базою дослідження є широке коло наукових джерел: монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, публічні видання, законодавчі інформаційні акти, офіційні статистичні матеріали Національного агентства України з питань запобігання корупції.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки, у тому числі основного тексту – 75 сторінок, в т.ч. 14 рисунків та 9 таблиць. Список використаних джерел налічує 96 найменувань і займає 10 сторінок, додатки викладено на 1 сторінці.

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи відображено у статті Павленко Д. С. Формування державної антикорупційної політики України/ Д.С. Павленко // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій. – 2021. – С. 172-173.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики

Корупція це базове поняття наукового знання вищого рівня. Розвиток змісту теоретичної сутності поняття «корупції» відбувається через систему підпорядкованих понять. Сьогодні концептуальний апарат щодо корупції вже добре розроблений та адаптований до сучасних українських умов. Причиною цього є те, що на сьогодні в Україні корупція як явище досягла дуже великих масштабів та носить найнебезпечніший характер для органів державного, регіонального та місцевого управління, а також негативно відбивається на суспільному житті громадян.

Тлумачення терміну «корупція» у багатьох словниках та енциклопедіях передуює визначенню іншого терміну латинського походження - «корозія», що перекладається як «руйнування» [62, с. 35-44].

З теоретичної точки зору, корупція - це суспільно небезпечне явище, зловживання суспільною владою для особистої вигоди. Корупція виникає практично у всіх політичних та економічних системах, вона поступово набуває характеру негативної загальнолюдської характеристики кожної держави. [32].

Корупція як і інші явища може трактуватись з різних боків. З одного боку, корупція побудована на культурних традиціях та результатом довготривалого надбання. З іншого — явище, яке виникає внаслідок певних переворотів в державі.

Соціальна сутність корупції проявляється в наступних ракурсах:

- має соціальну обумовленість;
- суспільство сплачує за корупцію сплачує соціальну ціну, оскільки вона має значний вплив важливі соціальні процеси;

– історично корупція відноситься до правового, економічного, політичного, психологічного та морального явища;

– корупція пристосовується та відозмінюється в залежності від соціальної реальності.

Ф. Люїс зазначає, що корупція як явище майже така ж давня, як і суспільство. Час од часу її покірні жертви повстають, прагнучи покласти їй край. Це було головним, коли не єдиним чинником більшості революцій. Проте не лише революції є політичним наслідком корупції. Вона породила також політичні організації суспільства нового типу, засновані на принципі поділу влади. Головним призначенням держави, як і права, є протидія людському свавіллю, в тому числі й такому, що проявляється у вигляді корупції, інших формах злочинності [19].

У Міжнародній поліцейській енциклопедії термін "хабарництво" визначається так: діяльність осіб, уповноважених виконувати державні функції та спрямована на незаконне використання їх повноважень для отримання матеріальних благ, послуг, переваг чи інших переваг. Корупційні дії визначаються як:

1) незаконне прийняття матеріальних благ, послуг, переваг чи інших переваг особою, уповноваженою на виконання державних завдань, зокрема, прийняття або одержання об'єктів (послуг) шляхом придбання за ціною (курсом), значно нижчою за їх фактичну (справжню вартість) ;

2) Отримання особою, уповноваженою на виконання державних, кредитних або позикових функцій, на придбання цінних паперів, нерухомого майна чи інших активів, використовуючи переваги чи переваги, не передбачені чинним законодавством [50, с. 506].

Закон України «Про запобігання корупції» [1] визначає корупцію так: Корупція - використання особи, зазначеної у ч. 1 ст. 3 закону, надані йому офіційні повноваження або пов'язані з цим можливості для отримання неправомірної вигоди або прийняття такої послуги або прийняття обіцянки / пропозиції такої послуги для себе або для інших або обіцянки / пропозиції чи

надання неприпустимої послуги особі, зазначеній у частині 1, ст. 3 цього Закону або, на їх вимогу, іншим фізичним чи юридичним особам, з метою змусити таку особу незаконно виконувати покладені на неї повноваження або відповідні можливості.

Корупція може бути політичною та економічною. Коли в країні неконтролюється політична ситуація корупція розвивається та починає загрожувати демократичним інститутам, а також порушує баланс між різними гілками влади. В свою чергу при розвитку економічної корупції знижується ефективність ринкових відносин та ринкових інститутів [80, с. 50].

Крім того окремо виділяють корупцію у сфері державної влади, а саме в органах, які регулюють та контролюють дотримання норм законодавства, та в органах, які керують компаніями та підприємствами, органах фіскальної та грошової політики. Ділова корупція з'являється коли взаємодіють влада та бізнес.

Українські науковці В. Гаращук, А. Мухатаєв виокремлюють чотири види корупції (табл. 1.1):

- 1) «Високорівнева» корупція;
- 2) Корупція у середніх ешелонах влади;
- 3) «Низова» корупція;
- 4) Корупція від «злиднів»

Міжнародний та національний досвід подолання корупції однозначно показав лише те, що повністю викоринити її як соціальне явище серед населення та державної системи неможливо. Реальним є лише суттєве зменшення рівня корупції та постійне здійснення як превентивних заходів, так і реальних покарань за такі протиправні діяння. Антикорупційна політика має не тільки сприяти подоланню і запобіганню корупції як явища, а й стимулювати економічний та соціальний сектор, відносини між ними, а також вживати заходів щодо унеможливлення вияву вищевказаного негативного явища в цих сферах.

Таблиця 1.1

Види корупції та їх характеристика

Види корупції	Характеристика виду корупції
«Високорівнева» (або «елітарна»)	Такий вид корупції характерний для вищих сфер влади (вищих органів влади, центральних органів виконавчої влади, центральних правоохоронних органів та судової влади). На цих ешелонах влади розвиваються корупційні моделі, розробляється схема корупції. Цей вид корупції є найнебезпечніший, оскільки корупцією займаються високопосадовці, які мають доступ до бюджетних коштів.
Корупція у середніх ешелонах влади	При цьому виді корупції використовуються менші за об'ємом фінансові потоки, використовується менше державних об'єктів, оскільки особи які займаються таким видом корупції мають менші владні повноваження.
«Низова» корупція	Такий вид корупції використовуються державними службовцями, мають можливість приймати безпосередні управлінські рішення, видавати різноманітні дозволи, або є контролюючими органами та притягають до відповідальності. Саме завдяки корупційним діям таких державних службовців у населення країни складається негативне ставлення до органів влади.
Корупція від «злиднів»	Такий вид корупції є незначним, оскільки викликається певними скрутними життєвими обставинами.

Джерело: сформовано на основі [22]

З урахуванням положень Світового банку, можна ідентифікувати три основних джерела корупції (рис. 1.1).

До корупційних проявів належать:

- зловживання владою і службовим становищем;
- отримання хабаря, різних послуг;
- комерційний (кримінальний) підкуп;
- інше незаконне використання особою свого службового становища для отримання вигоди у формі грошей, цінностей, рухомого і нерухомого майна, іншої власності тощо.

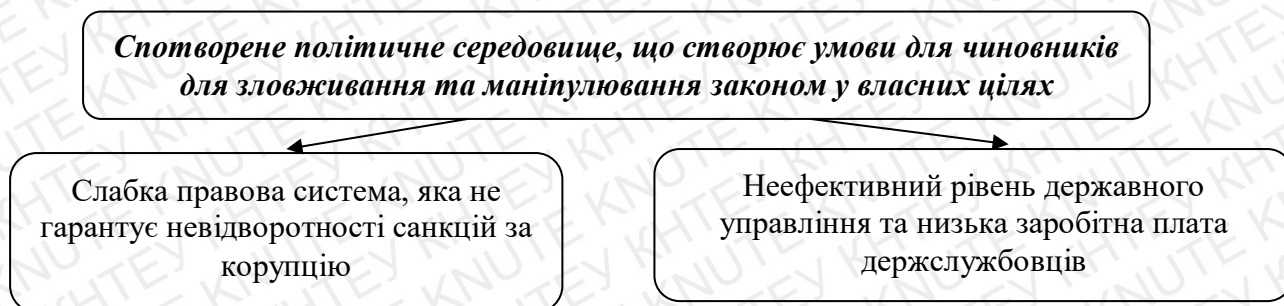

Рис. 1.1. Джерела корупції за Світовим банком

Джерело: сформовано на основі [19]

Корупція, залежно від того, в якій сфері відбувається і хто зловживає службовим становищем, поділяється на побутову, політичну, ділову. Залежно від ступеню регулярності корупція поділяється на епізодичну та систематичну. Також корупцію часто називають клептократією, коли вона стає невід'ємним компонентом відносин в суспільстві, де основні державні рішення ухвалюються на користь вузького кола осіб для їх особистого збагачення всупереч інтересам суспільства.

Отже, корупція є соціальним явищем, яке ґрунтується на економічній основі. Внутрішня політика держави та її світовий імідж страждають від корупції. Оксфордський політичний словник дає таку трактовку терміну «корупція» - явище, яке процвітає в демократичному та тоталітарному суспільстві, так як воно зосереджене біля тіньового ринку та партії, яка знаходиться у владі, де можливо купити посаду та привілей.

Із позицій європейського гуманізаційного тренду корупцію визначають як антисуспільне явище, що має ознаки, які впливають на саму сутність політичних інститутів, дискредитує владу, унеможлиблює виконання функцій держави. Крім того, корупція пов'язана з організованою злочинністю, що унеможлиблює функціонування органів державної влади.

У сучасних умовах корупція вийшла за межі державних кордонів і перетворилася на транснаціональне явище. Світова спільнота, стурбована зростанням впливу корупції на суспільство, розглядає її як найбільшу загрозу

правопорядку, демократії, правам і свободам людини, верховенству права, соціальній справедливості.

Стаття 17 «Завдання Партнера щодо боротьби з порушеннями, шахрайством і корупцією» визначає терміни "активна корупція" та "пасивна корупція" в угоді про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні» від 11 лютого 2020 [76].

Термін "активна корупція" означає умисний вчинок будь -якої особи, яка пообіцяла безпосередньо або через третю сторону надати чи надати державному службовцю переваги в будь -якій формі для себе або для третьої особи, щоб останні діяли з порушенням зобов'язання або бездіяльність через фінансові інтереси ЄС зазнали або можуть бути завдані шкоди.

Термін «пасивна корупція» відноситься до навмисного вчинку посадової особи, яка безпосередньо або через посередника прагне або отримує переваги в будь-якій формі для себе або для третьої сторони або приймає обіцянку отримати ці переваги. Діяти чи ні діяти під час виконання своїх обов'язків або виконання своїх обов'язків з порушенням службових обов'язків, внаслідок чого фінансові інтереси ЄС постраждали або можуть постраждати.

Історичні особливості розвитку корупції в Україні дозволяють зрозуміти, що явище корупції не може існувати на порожньому місці, отримання статусу незалежної держави — сприяло зародженню перших корупційних проявів. З незначних зловживань корупція переросла у загальнонаціональну проблему, яка докорінно змінила процеси функціонування економічної, політичної та соціальної сфери. Зосередження державної владив обмеженого кола осіб призводить до наступних наслідків:

- порушення роботи адміністративно управлінського апарату держави;
- прийняття законів відбувається з врахуванням особистих потреб державних службовців;
- гальмування реформ з метою отримання корисливої вигоди;
- поширюється корумпованість каналів передачі інформації.

Визначають такі умови розвитку корупції:

- соціальні, які виникають у результаті нестабільних умов життєдіяльності громадян;
- психологічні, які виникають в результаті прагнення реалізувати свої власні інтереси не зважаючи на моральні принципи.

Найважливішими передумовами ефективної боротьби з корупцією є: антикорупційні закони та їх ефективне застосування державними органами; політична воля уряду; Підтримка державних антикорупційних заходів з боку громадянського суспільства.

Антикорупційні заходи-це низка механізмів, спрямованих на мінімізацію та боротьбу з корупцією.

Антикорупційна політика - це постійно впроваджувана, систематична та цілеспрямована державна діяльність у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, яка полягає у розробці, вдосконаленні та реалізації стратегічних принципів та тактичних заходів щодо усунення чи блокування причин та умов корупції та покращення юридична відповідальність за корупційні правопорушення та формування антикорупційної культури [28].

Антикорупційна політика має ґрунтуватися на філософії запобігання тіньовій діяльності та пов'язаним з цим злочинам, що суттєво зменшить мотивацію суб'єктів економічної діяльності до корупції.

Д. Г. Заброра розуміє державну антикорупційну політику як ряд правових, економічних, освітніх, організаційних та інших заходів, необхідних законами та нормативними актами, які формуються та впроваджуються органами влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю з метою припинення корупції, ліквідація детермінант, відновлення порушених прав та законних інтересів окремих осіб, юридичних осіб та держави [34, с. 103].

Т. І. Кушнар'ов вважає, що антикорупційна стратегія, яка є важливим структурним елементом антикорупційної політики, має базуватися на ієрархічній системі цілей. Без стратегічних концептуальних ідей та завдань, принципів та пріоритетів, довгострокових національних програм, що

ґрунтуються на глибокій науковій основі, не може бути антикорупційної політики, лише її наочність. В рамках стратегічних орієнтирів антикорупційної політики розробляється антикорупційна тактика, яка передбачає розробку конкретних завдань та методів їх реалізації [44, с. 180].

В європейському правовому полі можна виокремити три рівні протидії корупції – державний (вищі й центральні органи державної влади), локальний (місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування) і приватний (протидія корупції в приватному секторі, зокрема в господарсько-підприємницьких відносинах приватних юридичних і фізичних осіб). Г. Петрова зазначає, що право ЄС не тільки регулює відносини між державами-членами, а й установлює права й обов'язки приватних осіб та організацій, будучи частиною національного правопорядку [58, с. 32], а тому протидія корупції в приватному секторі, так само як щодо публічно-владних відносин, має джерелом європейські стандарти, регламентовані актами Ради Європи та спільних інститутів ЄС [27, с. 124].

Отже, за допомогою антикорупційної політики розробляють та реалізують послідовні заходи держави та суспільства щодо зменшення можливих причин та виникнення умов, які породжують виникнення корупції в будь-яких сферах держави та суспільства. Антикорупційна функція держави є основною, оскільки якщо корупції не протидіяти – вона розповсюджуються. Утворюються механізми, які зменшують обсяги корупційних дій, а також функціонує антикорупційна політика як постійнодіюча функція держави.

У фаховій юридичній літературі поширеною є точка зору, що максимум, якого можна досягти у справі протидії корупції, – це:

- 1) зменшити її обсяги, обмежити (локалізувати) сфери її поширення;
- 2) змінити характер злочинних проявів на менш небезпечні;
- 3) істотно обмежити вплив злочинності на різні державні, економічні та політичні процеси;
- 4) невідворотність санкцій для осіб, які займаються корупцією [63, с. 72].

О. Я. Прохоренко наголошує на тому, що мета держаної політики у протидії корупції:

- захищається державний бюджет;
- покращення світового іміджу України;
- протидія корупційним діям;
- контроль за виконанням норм антикорупційного законодавства;
- активна участь України у міжнародній сфері протидії корупційним проявам;
- гармонізація вітчизняного законодавства зі світовими нормативними актами;
- права і свободи громадян;
- високосвідоме громадянське суспільство [63].

Система принципів державної антикорупційної політики може бути представлена за такими блоками (рис. 1.2).

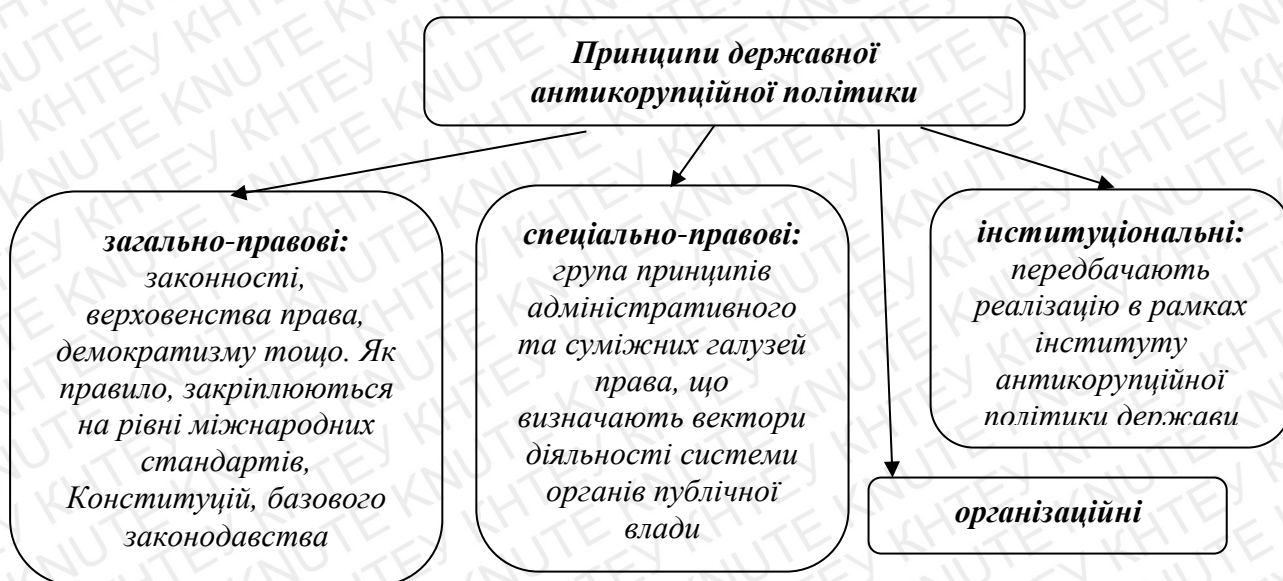

Рис. 1.2. Принципи державної антикорупційної політики

Джерело: сформовано на основі [27]

Антикорупційна політика має формуватися на основі ієрархічної системи цілей. Базовою метою є зниження корупції до рівня, при якому вона не створює загроз існуванню суспільства і не призводить до системної деградації публічно-

владних відносин. Цілі другого рівня визначаються з урахуванням основних напрямків антикорупційної політики (правотворча, контрольна, правоохоронна, виховна діяльність тощо). Цілі третього рівня формулюються залежно від особливостей поширення корупційних практик у конкретних сферах суспільної життєдіяльності (медицина, освіта, судова система, житлово-комунальне господарство тощо).

Національна антикорупційна політика повинна базуватись на поєднанні таких принципів:

- мінімізація обмеження законних прав та свободи громадян;
- узгодженість дій державних органів влади з громадськими організаціями та громадянами;
- здійснення державної політики в напрямі усунення та нейтралізації факторів вчинення корупції;
- врахування нормативної бази при соціально економічній та політичній ситуації в державі;
- розробка запобіжно профілактичних заходів, побудованих на аналізі та прогнозі тенденцій поширення корупційних діянь;
- розробка практичних заходів виявлення та запобігання корупційних діянь.

Державна антикорупційна політика України формується та реалізується в умовах, коли різниця між правовою та протиправною поведінкою у суспільстві нівелюється через поширення в країні правового нігілізму. Ця ситуація вимагає посилення ролі несилових компонентів (політичних, економічних, соціальних, інформаційних тощо) антикорупційної політики. До чинників формування антикорупційної державної політики, спрямованої на вирішення проблеми політичної корупції, належать розробка нових законів, посилення контролю за діяльністю чиновників та представницьких органів відповідними державними органами, інститутами громадянського суспільства, включаючи засоби масової інформації, посилення політичної відповідальності на виборах та обраних представників за свою діяльність.

Аналіз ефективності державної антикорупційної політики можна провести за допомогою набору певних показників, які можна включити до структурних елементів антикорупційної політики. Нижче наведено такі показники [65]:

- розробити та прийняти антикорупційну правову базу та визначити механізми її впровадження;
- створення та підтримка діяльності спеціальних органів щодо формування та реалізації антикорупційної та антикорупційної політики, їх розмежування функцій, сфер відповідальності та організації взаємодії у боротьбі з корупцією;
- утворення антикорупційних комісій та координаційних рад на різних рівнях;
- використання засобів масової інформації, активна участь громадян, громадських організацій у антикорупційній діяльності.

Ключовим чинником державної політики у боротьбі з корупцією є розробка правил, які створюють правову основу для боротьби з корупцією. Важливо застосовувати антикорупційні закони та втілювати їх у практику державних органів.

Отже формування ефективної антикорупційної політики є важливою умовою протидії негативному впливу корупції на економічний та соціальний соціально-економічний розвиток держави є ефективна антрозвиток держави. Антикорупційна політики має відповідати сучасним умовам розвитку держави та враховувати масштаби корупції у суспільстві, також у сферах з високим ризиком корупції, та ефективні механізми моніторингу, оцінки та звітування про результати антикорупційної діяльності.

1.2. Нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України

Процес формування державної антикорупційної потребує довгострокової стратегії, тактики та конкретних заходів антикорупційної діяльності в системі

публічного управління. При цьому основою якісних змін у сфері державної політики протидії корупції є комплекс законодавчих актів щодо формування (або трансформації) законодавчих норм у сфері протидії корупції, що досягається шляхом прийняття дієвих норм антикорупційного законодавства.

Обраний Україною курс на євроінтеграцію потребує відповідності держави вимогам ЄС, зокрема у формуванні антикорупційної політики. Основні вимоги євроспільноти у сфері боротьби з корупцією такі: подолання корупції шляхом вдосконалення законодавства, створення Антикорупційного суду та системи моніторингу боротьби з корупцією.

Нормативно-правова основа державної антикорупційної політики складається з ратифікованих міжнародних нормативно-правових актів, а саме:

- «Практичні заходи боротьби з корупцією», 1190 рік, ООН [77];
- Декларація «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях», 1996 рік, ООН[26];
- Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, 1996 рік [51] тощо.

Наведені нормативно-правові акти носять рекомендаційний характер, але вони грають визначну роль у формуванні інших міжнародно-правових актів та закріплюють світові стандарти антикорупційної політики.

Одним з найважливіших міжнародних регуляторних актів, що визначають правові основи політики запобігання та протидії корупції, є Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р., ратифікована та набула чинності в Україні 18 жовтня 2006 р. 1 січня 2010 р. має загальну спрямованість, її цілями є:

- 1) сприяти прийняттю та посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне та результативне запобігання та боротьбу з корупцією;
- 2) заохочувати, сприяти та підтримувати міжнародне співробітництво та технічну допомогу у запобіганні та протидії корупції, зокрема стосовно реституції активів;
- 3) сприяти чесності, відповідальності та належному управлінню державними справами та державним майном [40].

Конвенція визначає набір стандартів, заходів та правил, які всі країни можуть використовувати для зміцнення своїх правових норм та механізмів державного управління з питань боротьби з корупцією. Конвенцію ООН проти корупції можна розглядати має глобальне значення в сфері протидії корупції. Конвенція ООН – це ефективний інструмент управління міжнародним співробітництвом у цій сфері.

Деякі європейські нормативні акти також регулюють важливі елементи антикорупційної політики. Цивільна конвенція проти корупції від 4 листопада 1999 р., набула чинності в Україні 1 січня 2006 р. [78] Держави - члени Ради Європи підкреслюють, що корупція є однією з найнебезпечніших загроз для закону та порядку, демократії та праві людини, впорядковане та справедливе функціонування ринкової економіки ставилося під загрозу, оскільки корупційні дії негативно впливають на суспільство, бізнес та державу, а також для міжнародних інститутів, висловили переконання, що цивільне право має сприяти боротьбі з корупцією, надаючи жертвам корупції можливість отримати належну компенсацію.

Міжнародно-правові акти також вказують на злочинне спрямування корупції і, отже, вимагають адекватного реагування у реалізації державної політики щодо запобігання та протидії корупції. Ці положення включають Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією (ETS 173), ратифіковану в Україні 18.10.2006 р. 18 жовтня 2006 р., набула чинності 1 березня 2010 р. [42] та Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191)), ратифікований в Україні 18 жовтня 2006 р. і набув чинності 1 березня 2010 р. [30]. Прийняття Конвенції було обумовлено нагальною необхідністю спільної кримінальної політики для захисту суспільства від корупції, включаючи прийняття відповідних нормативних актів та запобіжних заходів, оскільки корупція загрожує громадському порядку, демократії та правам людей, знищення чесності та соціальної справедливості, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку та має негативний вплив на демократичні інститути та суспільство.

Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях від 21 листопада 1997 р., прийняття якої пов'язане з тим, що корупція поширилася на міжнародні бізнес-операції, у тому числі в сферах інвестицій та торгівлі, що викликає моральні та політичні проблеми, підривають основи належного управління, підривають економічний розвиток та спотворюють умови міжнародної конкуренції. Однією з цілей Конвенції є досягнення функціональної еквівалентності заходів, що вживаються сторонами для покарання за хабарництво іноземних державних службовців, не вимагаючи уніфікації або зміни основоположних принципів правової системи. [41].

Конкретизація та удосконалення антикорупційної політики з метою зменшення корупційних проявів знайшли своє місце у Двадцяти принципах боротьби, нормативно-правовому акті Ради Європи 1997 року [57].

За роки незалежності України ухвалено чимало нормативних актів антикорупційного спрямування (додаток А). Всього нараховується більше сотні нормативно-правових актів [1].

Процес розробки національних антикорупційних законів розпочався в перші роки незалежності. 30 червня 1993 р. був прийнятий Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [2], а 05.10.1995 р. закон України «Про боротьбу з корупцією». Цей закон описує корупцію як «діяльність осіб, уповноважених виконувати державні функції та які мають на меті незаконно використовувати повноваження, надані їм для отримання матеріальних благ, послуг, переваг чи інших переваг» [3]. Однак боротьба з корупцією, яка розпочалася в Україні у 1995 році, не дала жодних результатів, незважаючи на те, що до основних антикорупційних законів – Закону України «Про боротьбу з корупцією» вносили зміни 11 разів, більше 70 прийнято розпорядження, у тому числі 12 законів та 12 постанов Кабінету Міністрів України [39].

Перші закони були прийняті в 1993-1995 рр., а перша антикорупційна програма була затверджена лише 10 квітня 1997 р. Указом Президента України

та концепція - 24 квітня 1998 р. [48].

7.04.2011 року прийнято Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» [4] та Закон України «Про внесення змін до деяких українських законів про відповідальність за корупційні правопорушення» [5], який встановлює адміністративну та кримінальну відповідальність вчинення хабарництва та корупційних правопорушень.

Законодавчі засади антикорупційної політики зазнали змін після вступу у дію 07.04.2011 року Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції», тим самим зменшили швидкість імплементації в Україні Конвенції ООН проти корупції.

З початку 2013 року нормативна база державної антикорупційної політики була вдосконалена. У квітні-травні 2013 року Верховна Рада України ухвалила низку антикорупційних законів, які переглянули запобіжні антикорупційні механізми та процедури відновлення відповідно до міжнародних стандартів, а також врегулювали відповідальність за корупційні правопорушення та запровадили відповідальність юридичних осіб за дії, вчинені від їхнього імені, або корупційні злочини, які були вчинені від їхнього імені.

Зокрема, Закон України «внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» №221-VII від 18 квітня 2013 р. (набрав чинності 18 травня 2013 р.) змінено Кодекс України про адміністративні правопорушення [11] (за винятком статей 172-2 та 172-3 та інших статей, виправлених технічно). Основні зміни були внесені до Кримінального кодексу України [12], зокрема до формулювання статей 354 (підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації), 368 (прийняття пропозиції, обіцянки чи отримання переваги посадовою особою) 369 (пропонування чи надання незаконної переваги посадовій особі), 370 (провокація до корупції). До Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» [4] було внесено дві зміни: редакційну та уточнюючу [6]. 17.05.2013 прийнято закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації

державної антикорупційної політики», який набрав чинності 9 червня 2013 р. [7]. Цей закон змінив 25 законодавчих актів, але вперше з моменту його прийняття були внесені найбільш всеосяжні та системні зміни до закону «Про засади запобігання та боротьби з корупцією». Зокрема, удосконалено понятійно - категоріальний апарат. Коло «близьких осіб» більш чітко і повно визначено. Визначення «конфлікту інтересів», яке є загальною вимогою для вчинення корупційних злочинів, відповідає стандартам Ради Європи. Новий підхід відповідає правилам конфлікт інтересів, викладений у статті 13 Типового кодексу поведінки державних службовців, що є додатком до Рекомендації І (2000) 10 Комітету міністрів Ради Європи від 11 травня 2000 року [14].

Важливі зміни відбулися у сферах, відповідальних за корупційні правопорушення. Скорочено перелік спеціально уповноважених органів у сфері боротьби з корупцією. Податкову міліцію, Військову службу правопорядку у Збройних силах України та підрозділи внутрішньої безпеки митних органів виключили з цих підрозділів. Такий підхід повністю відповідає положенням ст. 36 Конвенції ООН проти корупції [40] та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про кримінальне право про боротьбу з корупцією [42] з метою забезпечення спеціалізації правоохоронних органів із застосуванням антикорупційних заходів. Крім того, цей крок забезпечить виконання Україною рекомендації, зробленої в оцінці виконання Стамбульського плану дій з протидії корупції [59], з метою скорочення кількості органів, відповідальних за правоохоронні органи, уповноважених вести адміністративний облік корупції [4].

У процесі удосконалення нормативно-правової основи державної політики запобігання і протидії корупції 18 квітня 2013 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [8].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)» від 23.05.2013

р. вніс суттєві зміни щодо відповідальності юридичних осіб, зокрема й за корупційні діяння [9].

Прийняття вищезазначених законів було завершенням ще одного етапу системи протидії корупції, оскільки ці закони виконують значну частину рекомендацій GRECO.

З прийняттям нових антикорупційних законів у 2014 році відбулось реформування найбільшого антикорупційного законодавства, що охоплювало значні масштаби. Найбільша кількість змін була зосереджена на секторах, які зображених на рис 1.3.

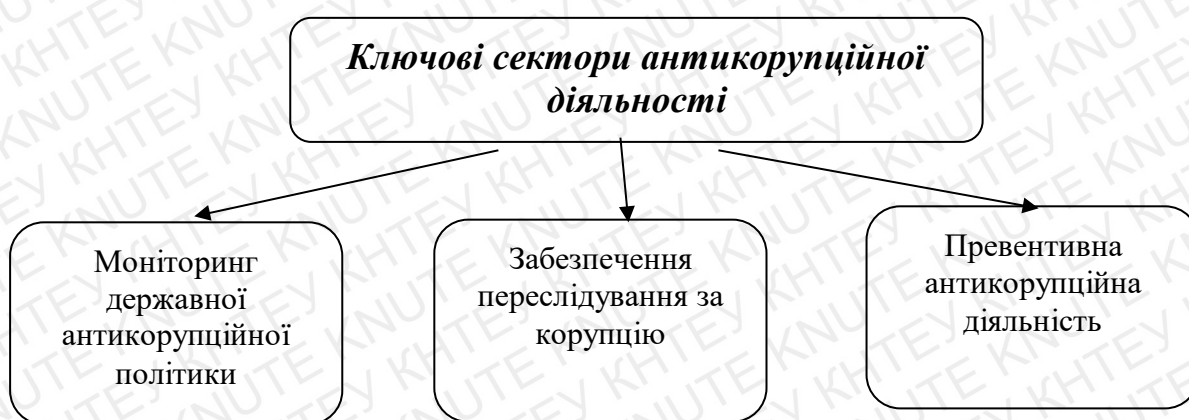

Рис. 1.3. Сектори першочергового впливу на антикорупційну діяльність

Джерело: сформовано на основі [28]

У чинному законодавстві України закладено основний понятійно-категоріальний апарат та тлумачення дефініцій в сфері корупції. Зокрема, у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» [1] встановлено, що коупція - це використання особистих повноважень або пов'язаних з ними можливостей особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, для отримання або прийняття такої переваги або прийняття обіцянки / пропозиції такої переваги для себе або для інших, або, відповідно, обіцянку / пропозицію чи незаконні переваги особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на їх прохання іншим фізичним чи юридичним особам з метою переконання цієї особи

використати свої повноваження за офіційними або пов'язаними з нею можливостями.

Стаття 3 Закону України «Про запобігання корупції» [1] визначає широке коло питань, охоплених цим законом, зокрема: особи, уповноважені виконувати функції держави або місцевого самоврядування; особи, які відповідно до цього закону перебувають у рівних умовах з особами, уповноваженими на виконання завдань державного або місцевого самоврядування; особи, які займають відкриті чи тимчасові посади в юридичних особах приватного права, незалежно від їх організаційної чи правової форми, щодо виконання організаційних чи адміністративних завдань або спеціально уповноважених на це, а також інші суб'єкти, які не є службовими особами та виконували роботу чи послуги відповідно до договору з компанією, установою, організацією - у випадках, передбачених цим законом; кандидати на пост Президента України та кандидати в народні депутати України зареєстровані в установленому законодавством порядку.

Стаття 1 Закону України «Про запобігання корупції» [1] передбачає, що протиправною вигодою є гроші чи інше майно, вигоди, привілеї, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди, як нематеріальні, так і немонетарні, що обіцяє пропонувати, надавати або отримувати без юридичних причин. Корупція - діяння, що має ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке закон встановлює кримінальну, дисциплінарну та / або цивільно -правову відповідальність.

Попередня антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки не дала очікуваних результатів. 28 квітня 2018 року уряд України затвердив «Національну програму імплементації принципів національної антикорупційної політики в Україні (антикорупційну стратегію) на 2018-2020 роки».

Оскільки ці політичні документи ніколи не переглядалися та не оновлювалися, їх положення з 2016 року поступово втратили свою актуальність. Період антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки закінчився наприкінці 2017 року. Відповідно до нововведень стратегії боротьби з корупцією на 2018-2020

роки законодавство передбачає ліквідацію дуалізму в роботі антикорупційних органів з метою заохочення створення відповідних антикорупційних інституцій, які будуть відповідати за різні аспекти антикорупційної політики держави. Але нова антикорупційна стратегія не була прийнята. Це призвело до незбалансованої та неефективної антикорупційної діяльності державних установ.

Таким чином, процес вироблення нормативно-правової бази державної антикорупційної політики, який розпочався у перші роки незалежності, здійснювався відповідно до положень міжнародних нормативних актів, ратифікованих в Україні. На сьогодні Верховна Рада України прийняла низку антикорупційних законів, переглянувши запобіжні антикорупційні механізми та процедури стягнення відповідно до міжнародних стандартів, регулюючи відповідальність за корупційні правопорушення та запровадивши відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення, вчинені у в їх інтересах або від їх імені. Ці законодавчі зміни та доповнення становлять важливу правову основу для вдосконалення державної політики щодо запобігання та боротьби з корупцією в Україні.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції

Нині в Україні антикорупційна політика реалізовується у напрямі розбудови інституційної системи запобігання та протидії корупції, що включає спеціалізовані органи, законодавство, формування спеціальних механізмів для запобігання та протидії корупції тощо.

З метою ефективного формування та реалізації державної антикорупційної політики функціонують:

- Національне агентство з питань запобігання корупції є органом центральної виконавчої влади, якій притаманний спеціальний статус та наділений повноваженнями забезпечення ефективного формування та реалізації державної антикорупційної політики.
- Національне антикорупційне бюро — правоохоронний орган, на який покладено протидіяти кримінальним корупційним правопорушенням, які можуть бути вчинені вищими посадовими особами органів державної влади.
- Національна рада з питань антикорупційної політики — покладено завдання здійснювати постійний моніторинг стану боротьби та запобігання корупції.

Ці установи функціонують задля вдосконалення існуючої державної антикорупційної політики та врахувати необхідність, яка виникає у застосуванні цих програм для приватного сектору.

Створення НАЗК планувалося на початку 2015 р., а реально воно почало працювати лише наприкінці травня 2016 р. Керівний склад НАЗК сформовано лише у 2017 р., а формування апарату НАЗК на рівні 80-90% забезпечено лише ближче до кінця 2017 р.

Національне агентство з питань запобігання корупції в Україні створено як

багатоцільову установу з метою реалізації комплексного підходу та зосередження всіх основних функцій із запобігання та боротьби з корупцією в одній установі. Ця багатоцільова модель антикорупційного агентства передбачає виконання багатьох функцій: розробка політики, аналітична діяльність, технічна допомога, взаємодія з громадянським суспільством, здійснення відкритого доступу до інформації, моніторинг, слідча діяльність.

Основні компетенції Національного агентства з питань запобігання корупції [61]:

- розробка та реалізація антикорупційної політики, розробка проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- аналіз стану запобігання та боротьби з корупцією в Україні, а також діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та боротьби з корупцією;
- моніторинг та контроль за виконанням законодавства з питань етики, запобігання та вирішення конфлікту інтересів у діяльності державних службовців;
- контроль та перевірка декларацій державних службовців, збереження та оприлюднення цих декларацій, моніторинг способу їх життя;
- затвердження антикорупційних програм державних органів та місцевих громад;
- координація та надання роз'яснень, методичної та консультативної допомоги державним органам та органам місцевого самоврядування з питань застосування законодавства про запобігання та боротьбу з корупцією.

Закон України «Про запобігання корупції» [1] основний нормативний документ, який регламентує діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції. В цьому документі зазначено, що агентство центральний орган виконавчої влади, який має спеціальний статус, формує та реалізовує державну антикорупційну політику. Кабінет Міністрів відповідно до закону утворює агентство [29].

Члени, службовці та працівники апарату агентства виконують свої

обов'язки згідно із Законом України «Про державну службу», контролює діяльність агентства Громадська рада при агентстві. На офіційному сайті НАЗК оприлюднюються звіти про його діяльність, які складені Громадською радою [20, с. 16-17].

На даний момент основними проблемами у боротьбі з корупцією в Україні є відсутність у державі діючої Антикорупційної стратегії. Це призводить до розбалансованості та малоефективної роботи антикорупційних установ, здійснюються лише вибіркові антикорупційні заходи або взагалі ніякі.

Антикорупційна стратегія 2014-2017 рр. зосереджувала увагу на створенні системи сучасних антикорупційних правових інституцій, розбудові системи антикорупційних органів, які б забезпечили ефективну реалізацію антикорупційних інструментів. Реформування окремих галузей, відповідно до низки інших нормативно-правових актів, зменшувало можливості корупційних проявів в них.

Найсуттєвішим позитивним моментом та досягненням антикорупційної політики 2014 – 2017 роки був удосконалений рівень самої стратегії та програми, із зазначенням відповідальних за виконання установ, термінів виконання та очікуваних результатів впровадження стратегії та програми. Оцінка та контроль за впровадженням антикорупційної політики ґрунтувався саме на цих показниках.

Наразі в Україні спостерігається значний суспільний тиск та увага світового суспільства до антикорупційних заходів, що сприяло їх кращому та більш комплексному впровадженню (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Формування та реалізація державної антикорупційної політики

<i>Стан реалізації</i>	<i>Проблемні моменти</i>
створення нової установи - НАЗК	Низький рівень інституційної спроможності НАЗК
	Малоефективні місцеві антикорупційні політики

Джерело: сформовано на основі [25]

Положеннями Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки визначено чотири напрями діяльності влади в антикорупційній сфері:

- 1) формування та реалізація антикорупційної політики держави;
- 2) запобігання корупції;
- 3) покарання за корупцію;
- 4) формування негативного ставлення до корупції.

В межах цих напрямів визначено 10 ключових проблем, які потребують вирішення у 2014-2017 роках, та сформульовано 10 цілей, досягнення яких мало би повністю чи частково вирішити описані проблеми. Щодо кожної з цілей сформульовано низку антикорупційних заходів.

Найуспішнішими були заходи, що співпадають із заходами плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС, та з заходами, які передбачено у Меморандумі з МВФ. Серед них — удосконалено законодавства про фінансування політичних партій та механізм арешту та конфіскації незаконно набутого; запроваджено фінансовий контроль за державними службовцями; створення нових установ, а саме НАБУ, НАЗК (табл. 2.2).

З травня 2020 року НАЗК здійснює перевірки декларацій за принципово новим Порядком повної перевірки. За результатами перевірки у 131 декларації було виявлено порушення. При цьому у 97 деклараціях встановлено ознаки кримінального правопорушення.

Таблиця 2.2

Створення доброчесної публічної служби

<i>Стан виконання</i>	<i>Проблемні питання</i>
Удосконалено законодавство про державну службу	Не оновлено законодавство про органи місцевого самоврядування;
запровадження конкурсів на посади державної служби;	Немає якісного фінконтролю та автоверифікації електронної декларації;
створення механізмів врегулювання конфлікту інтересів для держслужбовців;	Немає вдосконаленого моніторингу стилю життя державних службовців;
Функціонує електронне декларування	відсутність перевірок на доброчесність;
	Малі заробітні плати в державній службі.

Джерело: сформовано на основі [25]

Ці дані НАЗК передало правоохоронним органам (Національному антикорупційному бюро України, Державному бюро розслідувань та Національній поліції) для вжиття ними заходів реагування. Загальна сума виявлених невідповідностей становить 497 млн грн. Завдяки співпраці НАЗК та Служби безпеки України у 2020 році вперше забезпечено публічний доступ до декларацій високопосадовців Служби безпеки України.

Також вперше від запуску е-декларування НАЗК розпочало перевірку декларацій працівників Служби безпеки України, у тому числі тих, перебування на посадах яких становило таємницю.

У 2020 році НАЗК суттєво удосконалило роботу Реєстру декларацій, що значно спростило суб'єктам декларування процес подання електронної декларації, а також зробило його більш зручним.

Загалом динаміку кількості декларацій у Реєстрі декларацій за період 2016-2020 рр. наведено на рис. 2.1.

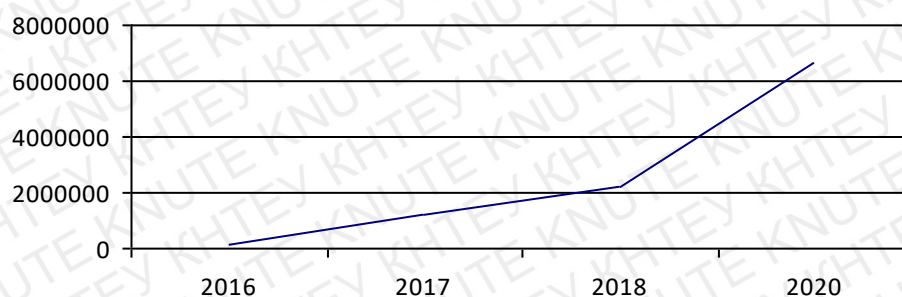

Рис. 2.1. Динаміка кількості декларацій за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано на основі [89]

Збільшується кількість повідомлень до Національного агентства щодо можливого порушення вимог щодо включення недостовірних відомостей до декларації особи, яка уповноважена виконувати функції державного або місцевого самоврядування, невідповідний рівень життя щодо тих відомостей, які зазначені під час декларування (рис. 2.2).

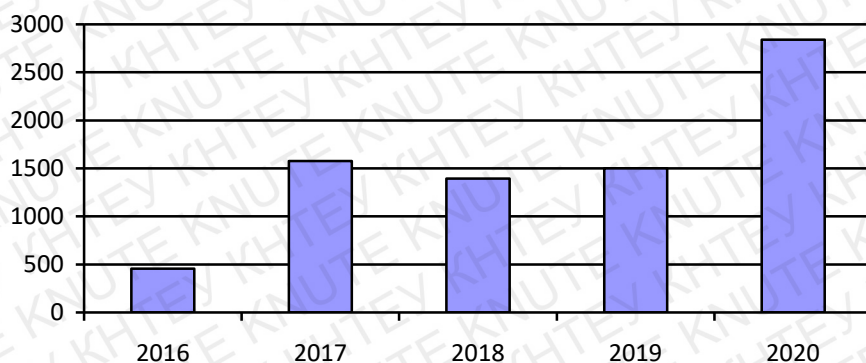

Рис. 2.2. Динаміка кількості повідомлень про правопорушення пов'язані з корупцією за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано на основі [89]

Для належного виконання своїх повноважень структурні підрозділи розпочали перевіряють декларації за затвердженим порядком (рис. 2.3).

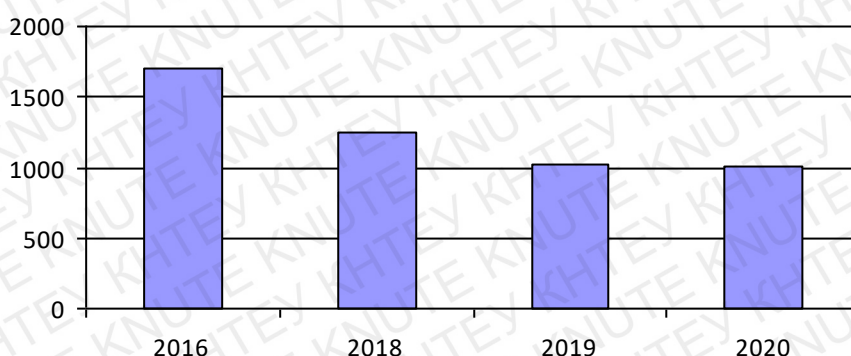

Рис. 2.3. Динаміка кількості повних перевірок декларацій за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано на основі [89]

За результатами проведених перевірок та моніторингу складаються та направляються в установленому порядку до суду протоколи про адміністративні правопорушення (рис. 2.4).

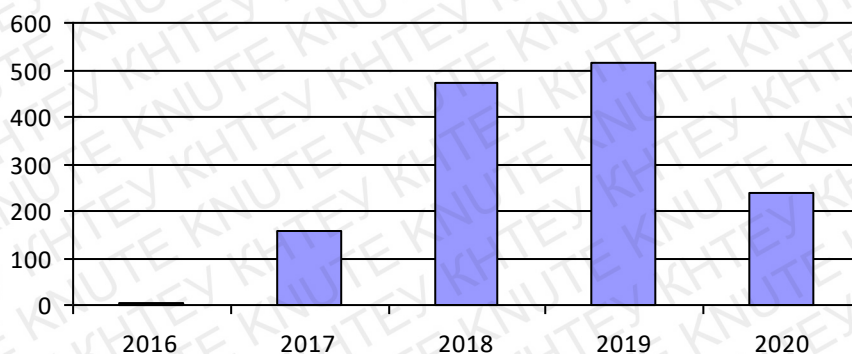

Рис. 2.4. Динаміка протоколів, складених НАЗК у 2016–2020 роках за ст. 172-4, 172-5, 172-7, 172-8 КпАП України

Джерело: сформовано на основі [89]

Найбільшу кількість таких протоколів було складено за ст. 172-7 КпАП України – адмінвідповідальність особи, яка порушила вимоги щодо конфлікту інтересів.

За невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства уповноваженими особами НАЗК складаються протоколи за ст. 188-46 КпАП України (рис. 2.5).

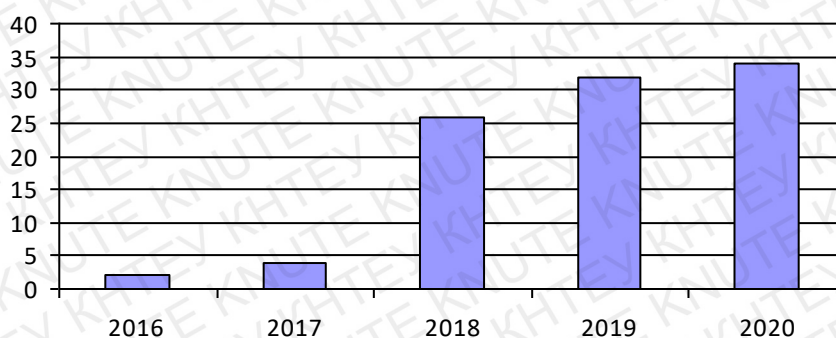

Рис. 2.5. Динаміка протоколів, складених НАЗК у 2016–2020 рр. за ст. 188-46 КпАП України

Джерело: сформовано на основі [89]

Серед найбільших досягнень НАЗК за рік роботи у напрямі запобігання «політичній» корупції – розроблення електронного Єдиного державного реєстру

звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Значний прогрес досягнуто у розбудова доброчесності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Формування негативного ставлення до корупції

Стан виконання	Проблемні питання
Затверджено інструментарій соціологічного дослідження, який оцінює корупцію в державі (НАЗК та міжнародні партнери)	Відсутній активний підхід державних органів влади щодо проведення просвітницьких заходів;
Проводяться інформаційно-просвітницькі окремими державними органами щодо впровадження антикорупційних заходів.	Формальне проведення просвітницьких заходів; Недосконала комунікаційна політика щодо антикорупційних реформ та заходів.

Джерело: сформовано на основі [25]

У 2020 році НАЗК створило Офіс розбудови доброчесності. Офіс розбудови доброчесності відповідає за просвітницьку та навчальну діяльність НАЗК, а також розбудовує взаємодію з громадянським суспільством. Усі проекти Офісу розбудови доброчесності спрямовані на те, щоб знизити рівень корупції в Україні та зробити доброчесність новим еталоном поведінки посадовців. Офіс розбудови доброчесності активно працює з липня 2020 року і менше ніж за рік його команді вдалося досягти значних результатів.

Зокрема, Офіс розбудови доброчесності забезпечив зручність для користувача розроблених Методичних рекомендацій щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції.

НАЗК створило онлайн-курс «Просто про е-декларування» на платформі онлайн-курсу Prometheus та залучивши кошти USAID. Запуск у 2020 році Школи доброчесності НАЗК – новий підхід до взаємодії громадянського суспільства та Агентства. У 2020 році розпочала роботу нова Громадська рада, яка здійснює

громадський контроль за діяльністю НАЗК. Громадська рада є важливим інструментарієм у взаємодії Національного агентства з інститутами громадянського суспільства з питань, пов'язаних з діяльністю Агентства. Зокрема, Рада розглядає звернення громадян та сприяє врахуванню громадської думки Національним агентством.

За підтримки Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI) НАБУ спільно зі студією онлайн-освіти «ЕдЕра» запустили антикорупційну гру-розслідування «Слідство веде НАБУ». Інтерактивний формат та унікальні матеріали курсу допомагають підвищити знання та навички у викритті незаконних дій чиновників, оцінити масштаби розслідування топ-корупції та опанувати тонкощі слідчих дій. «Слідство веде НАБУ» розміщено на навчальній платформі офіційного веб-сайту НАБУ (<https://learn.nabu.gov.ua>).

Суттєвий прогрес помітний у блоці «Покарання за корупцію» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Покарання за корупцію

<i>Стан реалізації</i>	<i>Проблемні питання</i>
Створення НАБУ та САП	Не розглядаються в судах справи НАБУ та САП;
	Обмеження автономії та незалежності НАБУ;
	Перешкоджання законодавчим ініціативам, які мають підвищити ефективність НАБУ та забезпечити невідворотність санкцій.

Джерело: сформовано на основі [25]

Нові НАБУ та САП більш відповідальні суспільству, а також показують найкращі результати за кількістю справ, з якими звертаються до суду, порівняно з попередніми досягненнями ГПУ, СБУ у боротьбі з корупцією на найвищому рівні.

Перш за все, слід зазначити, що 2020 рік став знаменним роком в історії НАБУ та САП за кількістю викриттів «на гарячому» та сумами пропонованої неправомірної вигоди. Двічі впродовж року детективи НАБУ фіксували пропозиції надання неправомірної вигоди у розмірі 5 мільйонів доларів США.

Вперше в історії України успішно реалізовано спільну міжнародну

спецоперацію з викриття корупційної схеми екс-очільника «Укравтодору». Також у 2020 році вперше підозрюваний у корупції ще на стадії досудового розслідування добровільно перерахував до бюджету 50 мільйонів гривень. Збільшується кількість виявлених фактів корупції, за результатами 2020 року 201 особі повідомлено про підозру (у 2019 році – 153 особам).

2020 рік став рекордним за сумою компенсації у кримінальних провадженнях НАБУ та САП, що забезпечила повернення 1,14 млрд грн. Загальний економічний ефект від діяльності антикорупційних органів на кінець року перевищив 1,9 млрд грн.

Протягом 2020 року тривав процес подальшого інституційного становлення НАБУ. Зокрема, продовжилось упровадження повноцінного антикорупційного менеджменту (система комплаєнс) у НАБУ. Наразі триває процес побудови та інтеграції системи внутрішнього контролю COSO із системою протидії корупції відповідно до положень і вимог міжнародного стандарту ISO.

У травні 2020 року НАБУ отримало у своє розпорядження систему електронного кримінального провадження eCase Management System, яка має синхронізувати діяльність НАБУ, САП та ВАКС із шістьма системами і реєстрами та надати можливості зі створення, зберігання й обміну електронними документами. Протягом грудня 2020 більше ніж 70% слідчих та прокурорів протестували роботи системи. У грудні 2020 року більше ніж 70% слідчих протестували програму та в цілому підтвердили готовність системи до роботи.

Однак, незважаючи на наявність позитивних моментів та досягнень, досі є проблемні питання, які не дозволяють значно просунутися в реалізації антикорупційної політики держави, а отже, і в боротьбі з корупцією загалом. Наприклад, невідворотність корупційних санкцій важко забезпечити через випадки саботажу суддів у провадженнях НАБУ.

Загалом, Антикорупційна стратегія на 2014–2017 роки налічує 44 комплексних антикорупційних заходів, реалізація яких має забезпечити досягнення усіх згаданих цілей і вирішення згаданих проблем. Із 44

антикорупційних заходів, визначених Антикорупційною стратегією на 2014–2017 роки повністю 11 – виконали, 23 – частково виконали, 10 – в стані невиконання (рис. 2.6).

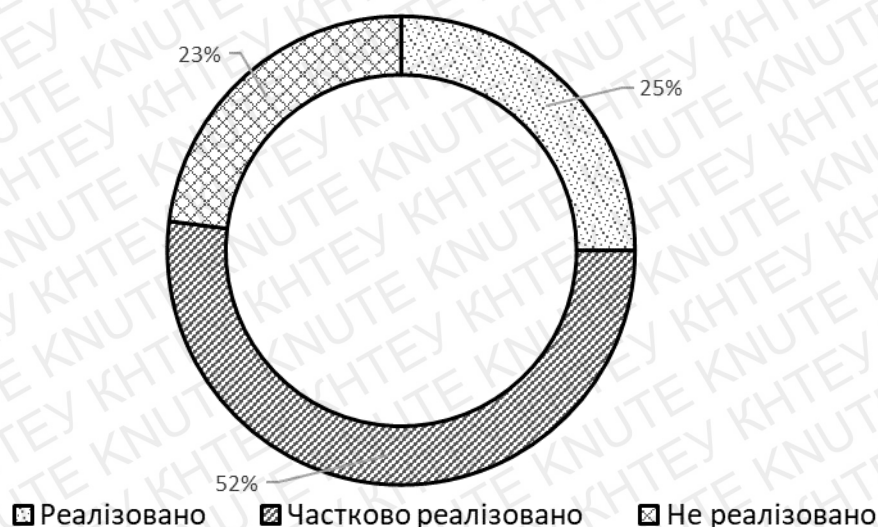

Рис. 2.6. Стан реалізації антикорупційних заходів, передбачених Антикорупційною стратегією

Джерело: сформовано на основі [15]

Жодної із поставлених у Антикорупційній стратегії на 2014-2017 роки цілей повною мірою так і досягнуто. Із цього випливає, що жодної проблеми, про які йдеться в Антикорупційній стратегії на 2014-2017 роки, не вирішено.

Згідно з положеннями Закону «Про запобігання корупції» саме на НАЗК покладено обов’язок забезпечувати формування та реалізацію державної антикорупційної політики України. Тому переважну більшість заходів, що визначені Державною програмою щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2015–2017 роки, мала реалізувати саме ця інституція. Загалом з 207 заходів, які мали бути реалізовані, на НАЗК (одноосібно чи в співпраці з іншими органами) покладалося 119 (57%). Як показує аналіз діяльності НАЗК, з числа цих заходів реалізовано вчасно 20%, невчасно – 53%, не реалізовано – 27%.

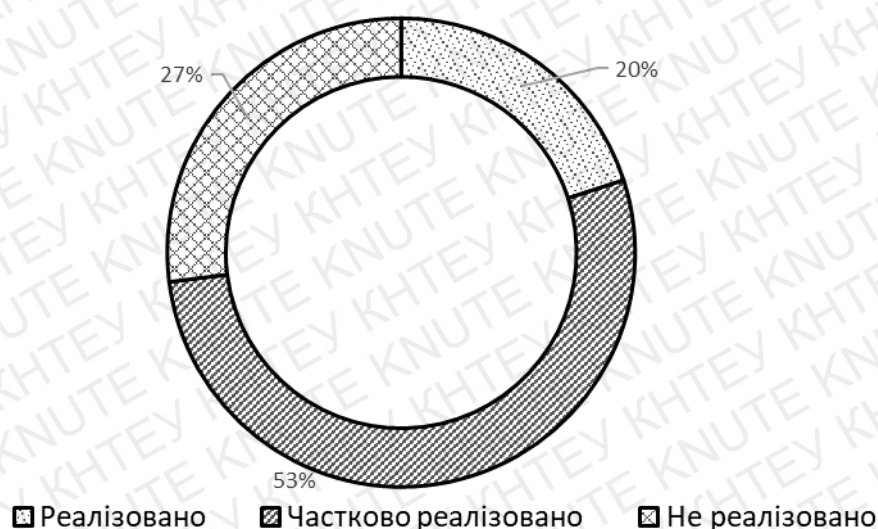

Рис. 2.7. Стан реалізації НАЗК антикорупційних заходів

Джерело: сформовано на основі [15]

Діяльність НАЗК в контексті реалізації положень Державної програми щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2015–2017 роки слід визнати задовільною. Утім, це не змінює тієї об’єктивної обставини, що певні заходи не вжиті, а цілі не досягнуті.

Недоліками роботи НАЗК щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2015–2017 роки є:

- у 2016 році тривалий час не починався процес електронного декларування (у т.ч. через неналежну співпрацю з Держспецзв’язку);
- хоча протягом так званого «першого етапу» електронного декларування (з 1 вересня до 30 жовтня 2016 р.) подано близько 107 000 декларацій, порядок їх повної перевірки затверджено лише у лютому 2017 р., що унеможливило повноцінний аналіз декларацій «першої хвилі»;
- у 2016-2018 роках так і не було запущено автоматичну перевірку декларацій;
- перевірка декларацій, поданих до НАЗК у 2016–2018 роках, була фрагментарною та малоефективною;
- у 2016–2018 роках НАЗК практично не реалізувало своїх повноважень щодо проведення антикорупційної експертизи НПА та проектів

НПА.

Найбільшим недоліком роботи НАЗК щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2015–2017 роки стало те, що не був підготован проект якісної Антикорупційної стратегії на 2018–2020 роки, що призвело до колапсу у питаннях реалізації антикорупційної реформи.

Існують суттєві проблеми щодо співпраці НАЗК з іншими органами. Складними та неоднозначними є стосунки НАЗК з НАБ, МЮ та ін. Окремі державні органи всупереч вимогам законодавства не надали НАЗК доступу до своїх реєстрів і баз даних, іншим чином не сприяють ефективній діяльності НАЗК.

Отже, Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки та національна програма її реалізації були високоякісними програмними документами з високим антикорупційним потенціалом. Цей потенціал не був повністю використаний, головним чином, через тривалий процес створення антикорупційних установ, який мав місце у 2014-2019 роках, а також через обмежені можливості НАЗК розробляти антикорупційну політику та оновлювати її на регулярно.

Важливим питанням, яке заслуговує на увагу, є відсутність періодичних переглядів державної програми, внаслідок чого не відбувається коригування термінів виконання чи відповідальних установ, не оновлюється програма через появу нових невідкладних заходів. Наприклад, завдання створення Національного агентства з питань ідентифікації, розслідування та управління активами, отриманими внаслідок корупції чи інших злочинів, як це також передбачається антикорупційною стратегією, не містить усіх заходів, необхідних для їх запровадження, що не передбачає дозволити повноцінно оцінити, чи вжили установи всі необхідні заходи. Відсутність щорічної запланованої інформації про стан виконання державної програми та антикорупційної стратегії не гарантує належної підзвітності та значно ускладнює процес громадського контролю за її реалізацією [25].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання

корупції» від 02.10.2019 р. передбачав заміну колегіальної моделі управління НАЗК на одноосібну, а також низку інших новел щодо функціонування цієї інституції, став підґрунтям для «перезавантаження» НАЗК, яке розпочалося з обрання та призначення 15 січня 2020 року його Голови.

Найбільш вагомим досягненням НАЗК за 2020 рік у напрямі антикорупційної політики є розробка проекту нової Антикорупційної стратегії, яка ґрунтується на результатах вивчення ситуації щодо корупції в Україні та оцінці ефективності впровадження попередньої антикорупційної політики, а також враховує міжнародні зобов'язання України у сфері запобігання та протидії корупції.

У червні – серпні 2020 року проект цього документа пройшов широкегромадське обговорення, після чого у вересні був схвалений Урядом та визначений Президентом України як невідкладний [62], а на початку листопада – прийнятий Парламентом у першому читанні.

Основні результати, досягнуті НАЗК щодо визначення антикорупційної політики у рік створення нової команди:

1. Відновлено щорічні соціологічні опитування на національному рівні, що дає змогу виявити та порівняти показники та загальні причини корупції в Україні, її сприйняття населенням, довіру населення до боротьби з корупцією та до інших державних інституцій тощо.

2. У 2020 році були відновлені щорічні соціологічні опитування на національному рівні, що дають можливість виявити та порівняти загальні чинники корупції в Україні, відношення до населення, довіру населення до боротьби з корупцією та до інших державних інституцій тощо. За ініціативи НАЗК та за фінансової підтримки EUACI соціологічне суспільство Info Sapiens провело поглиблене дослідження, в якому взяли участь: 2516 інтерв'ю з громадянами, 1093 інтерв'ю з представниками бізнесу та 98 - з експертами.

3. Налагоджено ефективну співпрацю з парламентом та урядом у формуванні антикорупційної політики України. Представники НАЗК відвідали засідання Верховної Ради та її комітетів (зокрема Комітету з питань

антикорупційної політики), урядових комітетів, засідання Ради міністрів та Національної ради з питань антикорупційної політики для обговорення ключових законодавчих ініціатив у цій сфері. Допомога та підтримка законопроекту № 3450, який регулює деякі питання щодо захисту викривачів.

4. Впроваджено безперервний моніторинг законодавчого процесу, який включає визначення та аналіз законопроектів, які можуть вплинути на державну антикорупційну політику або стан корупції в Україні. В результаті було видано 39 висновків щодо антикорупційних законів, зареєстрованих у Верховній Раді.

5. Впроваджено принципово новий підхід до підготовки щорічних національних звітів та їх змісту. Проект національної доповіді про впровадження принципів антикорупційної політики у 2019 році став основою для підготовки проекту антикорупційної стратегії.

У 2020 році фахівці НАЗК була розроблена інноваційна методологія антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів та вже провели більш ніж 512 моніторингів проектів актів, з яких 42 було направлено на експертизу. Висновки щодо антикорупційної експертизи НАЗК тепер містять детальні рекомендації щодо усунення факторів, що спричиняють корупцію, та надаються авторам проекту.

У НАЗК створено Департамент запобігання та виявлення корупції, який здійснює стратегічний аналіз корупційних ризиків, про що свідчить аналітична інформація на офіційному сайті [70]. НАЗК реалізує новітній напрям аналізуючи корупційні ризики та виявлення корупційних схем, а саме:

- для стратегічного аналізу визначаються пріоритетні сфери публічного управління та економіки, в якій присутній рівень корупційних ризиків. На основі аналітичного дослідження виявляються сфери, які мають стати предметом поглибленого вивчення в них корупційних ризиків та схем;
- проведення із залученням фахових експертів системного аналізу у визначених сферах на базі всіх існуючих джерел, що описують корупційні ризики та схеми: розслідування правоохоронних органів, журналістські та

громадські матеріали, повідомлення про корупцію, антикорупційні програми державних органів;

- документування зібраної інформації та її розміщення в Каталозі корупційних ризиків, де структуровано представлено кожний задокументований корупційний ризик;

- підготовка пропозицій щодо ефективного усунення та/або мінімізації виявлених ризиків із публічним висвітленням корупційних схем.

За результатами дослідження, проведеного у 2020 році, визначено групу найбільш вразливих до корупції галузей публічного управління та економіки, а також встановлено основні корупційні ризики у цих галузях. Детально описані найбільш поширені корупційні схеми у сфері земельних відносин в Україні, а також розроблені рекомендації щодо їх усунення.

Департамент запобігання та виявлення корупції НАЗК розробив пакет аналітичних і експертних матеріалів у частині:

- узагальнення зовнішніх ризиків, які полягають у недосконалості нормативно-правових актів;

- визначення пріоритетних галузей для стратегічного аналізу корупційних ризиків;

- виявлення джерел корупції у сфері землеустрою та потенціал їх усунення у законопроекті №2194;

- аналізується вплив електронних аукціонів на джерела корупції на ринку землі: аналітичний огляд законопроекту №2195;

- аналізується корупційний ризик у сфері державних закупівель: перегляд пропонованих змін до законодавства України «Про публічні закупівлі»;

- корупційні ризики у процедурі безоплатної приватизації: аналітичний огляд корупційних ризиків у сфері земельних відносин;

- схеми тіньового обігу землі в умовах мораторію [27].

Аналітичні матеріали є свідченням предметної діяльності Департаменту запобігання та виявлення корупції НАЗК.

Отже, на даний момент основними проблемами у боротьбі з корупцією в

Україні є відсутність діючої Антикорупційної стратегії, надто розгалужена система антикорупційних органів у якої немає єдності, досі не відбуває покарання за корупційні дії жоден високопосадовець, індиферентне ставлення громадян до включеності у боротьбу з корупцією, тиск зі сторони ЄС стосовно пришвидшення впровадження їхніх вимог.

Більшість органів влади не мають проактивного підходу до впровадження антикорупційних заходів. Крім того, неодноразово політична еліта намагалася зупинити впровадження важливих антикорупційних механізмів. Навіть якщо якісні законодавчі зміни будуть прийняті, вони не були належним чином впроваджені. Залишаються сумніви щодо намірів політичної еліти забезпечити незалежне функціонування правоохоронних органів та органів запобігання корупції. Існуючі заяви політиків здебільшого залишаються намірами, які не відповідають їхнім практичним діям.

Основними завданнями НАЗК на 2021 рік є підтримка прийняття Верховною Радою Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, розробка проекту державної антикорупційної програми, координація, моніторинг та оцінка виконання цих документів. Розробка та впровадження нової антикорупційної стратегії дозволить досягти значного прогресу у запобіганні та боротьбі з корупцією, а також у забезпеченні послідовності та систематичної та планової антикорупційної діяльності всіх органів місцевого самоврядування та урядів.

2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні

Із долученням України до низки антикорупційних конвенцій зусилля нашої держави щодо імплементации їх положень стали об'єктом моніторингу та оцінки відповідних конвенційних органів шляхом проходження з певною періодичністю встановлених процедур. У 2003 році Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) започаткувала в рамках Антикорупційної

мережі для країн Східної Європи та Центральної Азії [82] Стамбульський план дій з боротьби проти корупції. У 2005 році в рамках Робочої програми Антикорупційної мережі ОЕСР на 2005-2006 роки було започатковано 1-й раунд моніторингу для держав-учасниць, за яким з періодичністю в 3-5 років проведено чотири раунди моніторингу. Україна приєдналася до Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції Антикорупційної мережі ОЕСР з 2004 [68] року і станом на початок 2021 року пройшла чотири раунди моніторингу.

У рамках Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції протягом 2005–2020 років Україна пройшла чотири раунди моніторингу виконання Україною рекомендацій, а також було складено 15 звітів щодо процесу виконання рекомендацій. У 2004 році Антикорупційною мережею ОЕСР проведено узагальнення рекомендацій стосовно національних антикорупційних інституцій (4 рекомендації), криміналізації корупції (9 рекомендацій) та прозорості державної служби (11 рекомендацій), у результаті якого Україні надано 24 конкретні рекомендації і 4 застереження [87].

За результатами започаткування проведення 1-го і 2-го раундів моніторингу станом на кінець 2010 року перед Україною стояло зобов'язання щодо виконання загалом 37 рекомендацій, наданих Антикорупційною мережею ОЕСР.

З-поміж 18 рекомендацій, наданих у межах 3-го раунду моніторингу, 11 були відзначені як такі, що мають прогрес у впровадженні, 2 рекомендації мали значний прогрес (стосовно публічних закупівель та доброчесності суддів) і всього 5 мали недостатній прогрес. Як і раніше, рекомендації стосовно дослідження корупції, фінансового контролю та аудити не мали суттєвого розвитку у застосуванні.

Звіт за результатами 4-го раунду моніторингу України в рамках Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції Антикорупційної мережі ОЕСР містить такі рейтинги відповідності 18 попереднім рекомендаціям 3-го раунду моніторингу України:

- з них Україна була визнана частково відповідною 12 рекомендаціям;

– значною мірою відповідала 4 рекомендаціям (щодо публічних закупівель, прозорості судової влади та підприємництва, а також щодо діяльності антикорупційних правоохоронних органів);

– 2 рекомендації попереднього раунду не були оцінені, оскільки 4-й раунд моніторингу не охоплює відповідних тем (громадський фінансовий контроль та аудит, фінансування партій).

За результатом проведення 4-го раунду Антикорупційна мережа ОЕСР опублікувала зведений звіт у 2020 році [84].

З набранням для України чинності Цивільною конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією з 01 січня 2006 року [78], Кримінальною конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією з 01 березня 2010 року [42] Україна стала членом GRECO і стосовно неї було розпочато проходження оцінювання в рамках моніторингового механізму GRECO.

GRECO є органом Ради Європи, який функціонує з метою удосконалення компетентності її членів у боротьбі з корупцією для вжиття заходів через динамічний процес спільного оцінювання методів проведення та однакового впливу згідно з їхніми зобов'язаннями в цій сфері [81].

Відповідно до ст. 4 Статуту GRECO держави, які стають Сторонами міжнародних правових документів, підписаних Комітетом міністрів Ради Європи на виконання Програми дій боротьби з корупцією, що надає обов'язкове членство групи GRECO, стають членами GRECO через сам факт відповідно до положень цих документів.

З набуттям для України чинності Цивільною конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією з 01 січня 2006 року Україна стала сороковим членом GRECO. Членство України в GRECO передбачає проходження оцінки з боку GRECO щодо імплементації у національне законодавство положень конвенцій Ради Європи, Керівних принципів боротьби проти корупції Ради Європи, виконання у визначений строк рекомендацій, наданих за результатами оцінки GRECO, дотримання Статуту і Правил процедури GRECO [86].

Протягом 2006–2020 років Україна пройшла чотири раунди моніторингу GRECO. В Оціночному звіті за результатами Спільних 1-го і 2-го раундів оцінювання GRECO надала Україні 25 рекомендацій загального та спеціального характеру й одне застереження, обов'язкове для виконання Україною як членом GRECO [85]. Основна частина цих рекомендацій стосувалася антикорупційної політики, антикорупційної інфраструктури та заходів щодо зниження корупційних ризиків у діяльності органів влади.

За результатами проведення п'яти етапів оцінки стану та динаміки виконання Україною рекомендацій, що містяться в Оціночному звіті за результатами Спільних 1-го і 2-го раундів оцінювання (рис. 2.8), GRECO дійшла висновку, що:

- 1) 11 рекомендацій (II, III, VII, VIII, XI, XVI, XVII, XXI, XXII, XXIV, XXV) виконано задовільно;
- 2) у виконанні 9 рекомендацій (IV, V, VI, IX, X, XIII, XV, XIX, XXIII) Україна продемонструвала значний прогрес;
- 3) 4 рекомендації (I, XII, XIV, XX) виконані Україною частково;
- 4) 1 рекомендація (XVIII) залишилася невиконаною.

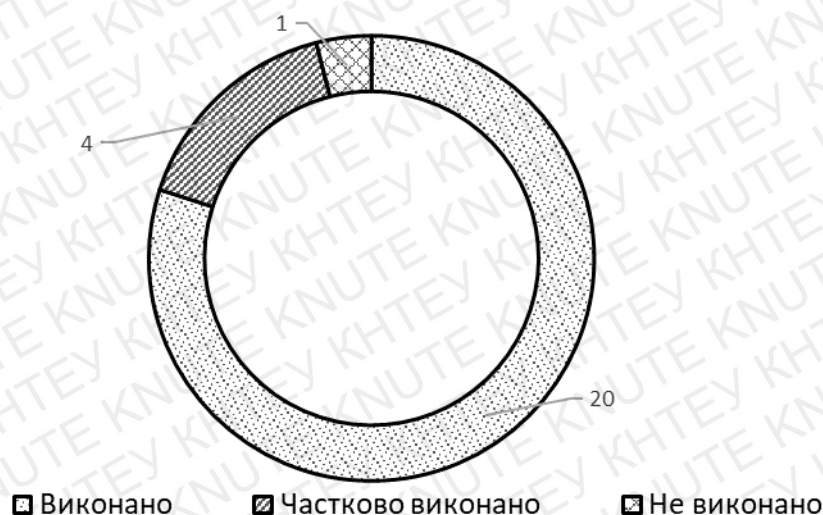

Рис. 2.8. Стан реалізації Україною рекомендацій GRECO, викладених у Оціночному звіті за результатами Спільних 1-го та 2-го раундів оцінювання України

Джерело: сформовано на основі [15]

Досі невиконаною залишається рекомендація XVIII, у якій GRECO закликає Україну поширити незалежний зовнішній аудит місцевих органів влади на всю діяльність цих органів, а також забезпечити використання тих самих принципів незалежності, прозорості та контролю в аудиті, які застосовує Рахункова палата.

За результатами проведення трьох етапів оцінки (протягом 2013–2017 років) стану та динаміки виконання Україною рекомендацій, наданих в Оціночному звіті за результатами 3-го раунду оцінювання за Темою II «Прозорість фінансування політичних партій» (рис. 2.9), GRECO дійшла висновку, що:

- 1) 4 рекомендації (III, V – VII) Україна виконала задовільно;
- 2) рекомендацію IV виконано у задовільний спосіб;
- 3) 4 рекомендації (I, II, VIII, IX) виконані частково.

Рис. 2.9. Стан реалізації Україною рекомендацій GRECO, викладених у Оціночному звіті за результатами 3-го раунду оцінювання України

Джерело: сформовано на основі [15]

Таким чином, у цілому в межах 3-го раунду оцінювання Україна виконала 11 рекомендацій GRECO належним чином, а інші 5 – частково. В останньому звіті щодо виконання Україною рекомендацій, наданих в Оціночному звіті за

результатами 3-го раунду оцінювання, GRECO констатувала, що результат виконання цих рекомендацій є цілком позитивним, оскільки в Україні немає жодної невиконаної рекомендації, наданої в рамках 3-го раунду оцінювання.

Оціночним звітом стосовно України за результатами 4-го раунду оцінювання, прийнятим 23 червня 2017 року під час 76-го Пленарного засідання GRECO, що відбулося 19–23 червня 2017 року, GRECO надала Україні 31 рекомендацію. Основна частина рекомендацій стосується запобігання корупції серед прокурорів (10 рекомендацій), суддів (9 рекомендацій), народних депутатів України (7 рекомендацій), а також діяльності антикорупційних органів.

За результатами проведення першого етапу оцінки стану виконання Україною рекомендацій, що містяться в Оціночному звіті за результатами 4-го раунду оцінювання, GRECO дійшла висновку, що Україна 31 рекомендації виконала задовільно лише 5, частково - 15, не виконала 11 (рис. 2.10).

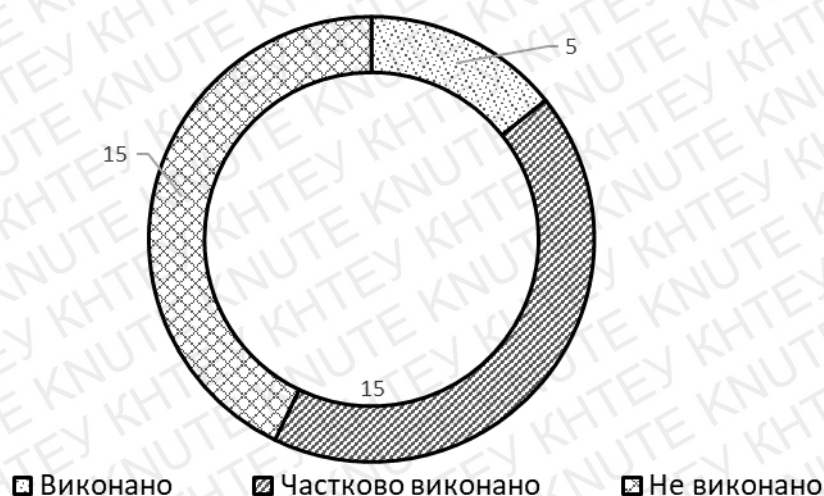

Рис. 2.10. Стан реалізації Україною рекомендацій GRECO, викладених у Оціночному звіті за результатами 4-го раунду оцінювання України

Джерело: сформовано на основі [15]

У цілому GRECO дійшов висновку, що рівень виконання рекомендацій, наданих Україні в четвертому раунді оцінки, не був загалом незадовільним щодо статті 31, параграф 8.3 GRECO, таким чином уникаючи застосування статті 32

GRECO, яким передбачено подальшу процедуру. Чергове оцінювання GRECO стану виконання Україною рекомендацій I–X, XII–XV, XVII–XIX, XXII–XXX, наданих у рамках 4-го раунду оцінювання, заплановано на листопад–грудень 2021 року (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Стан реалізації Україною рекомендацій GRECO

Джерело: сформовано на основі [15]

Внесено значну кількість законодавчих змін, які отримали позитивні відгуки міжнародних експертів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Запобігання корупції в представницьких органах влади

Досягнення	Проблеми
Запровадження фінансування державою партій;	нереформоване виборче законодавство;
введення нових вимог до фінансової звітності політичних партій.	низька ефективність аналізу фінансової звітності політичних партій; недостатнє юридичне визначення механізмів вирішення конфлікту інтересів виборними особами та низька правосвідомість цих людей щодо неетичного лобіювання приватних інтересів; неврегульованість лобіювання.

Джерело: сформовано на основі [25]

Впроваджений механізм фінансового контролю був позитивно оцінений експертами Ради Європи і зроблено позитивні висновки щодо запровадження державного фінансування партій та їх підзвітності, а також щодо судової реформи, яка має запровадити ефективні механізми боротьби з корупцією у судовій системі тощо.

Таблиця 2.6

Запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади

<i>Стан реалізації</i>	<i>Проблемні питання</i>
Створено інструменти оцінки корупційного ризику та підготовка місцевих антикорупційних політик органів влади та державних підприємств, які мають на меті забезпечити ефективний захист від корупційних правопорушень;	низький рівень впровадження корпоративного управління в державних підприємствах;
прийняття законів про корпоративне управління для державних та комунальних підприємств.	Мала кількість відкритої інформації про діяльність державних та комунальних підприємств; неефективна робота органів, уповноважених виявляти та запобігати корупції.

Джерело: сформовано на основі [25]

Наразі Україні необхідно вжити заходів, спрямованих на реалізацію 36 рекомендацій GRECO:

- 12 рекомендацій, які були оцінені GRECO як «невиконані» (1 рекомендація, що залишилася зі Спільних 1-го і 2-го раундів оцінювання, та 11 рекомендацій, наданих у рамках 4-го раунду оцінювання);
- 24 рекомендації, які були оцінені GRECO як «виконані частково» (4 рекомендації, надані в рамках Спільних 1-го і 2-го раундів оцінювання, 5

рекомендацій, що залишилися з 3-го раунду оцінювання, 15 рекомендацій 4-го раунду оцінювання).

Таблиця 2.7

Запобігання корупції в судовій системі та кримінальній юстиції

Стан реалізації	Проблемні питання
покращено законодавство в судовій системі, правоохоронних органах та прокуратурі;	погане імплементація законодавства про судову реформу;
реформа патрульної поліції.	неякісне впровадження антикорупційних заходів у роботі прокуратури та правоохоронних органів;
	відсутність поглибленої реформи правоохоронних органів.

Джерело: сформовано на основі [25]

З набранням для України з 01 січня 2010 року чинності Конвенцією ООН проти корупції [40] стосовно України відповідним конвенційним органом – Конференцією держав - учасниць Конвенції ООН проти корупції – проводиться вже другий цикл огляду результатів імплементації Україною положень цієї Конвенції.

Таблиця 2.8

Запобігання корупції при державних закупівлях

Стан реалізації	Проблемні питання
суттєве оновлення законодавства шляхом прийняття закону «Про державні закупівлі»;	відсутність належного державного нагляду та нагляду за державними закупівлями;
створення електронної системи закупівель ProZorro, яка надає відкриту інформацію про державні закупівлі та можливість моніторингу та аналізу широкого кола людей.	нерегульованість процедур допорогових закупівель;
	відсутня інтеграція системи ProZorro з іншими реєстрами.

Джерело: сформовано на основі [25]

У 2014 році з підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, Угоди про асоціацію між

Україною та ЄС [75], закріпленням у 2019 році в Конституції України стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [10] Україна (зокрема її зусилля щодо зниження рівня корупції) опинилася також під фокусом моніторингу та оцінки ЄС та НАТО.

Про основні досягнення України у сфері реалізації міжнародних зобов'язань щодо запобігання та протидії корупції як на національному рівні, так і в окремих секторах, галузях підготовлено й опубліковано велику кількість видань, статей, офіційних документів міжнародних організацій (більш детальна інформація про які наведена нижче), окремих вітчизняних, зарубіжних експертів та громадських антикорупційних організацій, що діють в Україні.

Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) є основоположним міжнародним договором у сфері протидії корупції, який було прийнято на 58 - й сесії Генеральної Асамблеї ООН у 2003 році, яку Україна підписала у тому ж році та ратифікувала у 2006 році, чинність - 01.01.2011р.

UNCAC представляє стандарти, заходи та правила, які всі держави-члени можуть застосовувати для посилення своїх національних правових норм та регуляторних режимів у сфері боротьби з корупцією. UNCAC розглядається як антикорупційний документ світового рівня, який може стати ефективним інструментом міжнародного співробітництва в боротьбі з корупцією.

Виконання UNCAC вимагає створення відповідних національних інструментів, правильного збору інформації та аналізу даних з приводу фактичних та юридичних недоліків виконання конвенції, а також відповідної технічної допомоги.

UNCAC пропонує міжнародно визнані поняття, підходи до визначення корупції, загальні рамки та шляхи її подолання, таким чином створюючи можливість поєднання зусиль, які раніше були фрагментарними та часто неповними.

UNCAC охоплює чотири основні сфери:

- заходи щодо запобігання корупції (Глава II);

- криміналізація та правоохоронна діяльність (Глава III);
- міжнародне співробітництво (Глава IV);
- заходи щодо повернення активів (Глава V).

Крім того, у Главі VI описані технічні заходи допомоги та обміну інформацією, спрямовані на допомогу державам в дотриманні вимог UNCAC.

Держави-учасниці наполегливо закликають виконувати положення статей:

- 7 (створити систему оцінки державних службовців за професійними якостями або заслугами);
- 8 (просувати використання кодексу поведінки посадових осіб та вживати зусиль, які зобов'язують державних посадових осіб повідомляти про позаслужбову діяльність, професії, інвестиції, активи та значні подарунки чи прибутки, які можуть призвести до конфлікту інтересів у їхніх обов'язках як державних службовців; вимагати від посадових осіб декларувати своє майно);
- 60 (проводити програми підвищення кваліфікації співробітників, відповідальних за запобігання та протидію корупції).

Для контролю за дотриманням та імплементацією положень UNCAC передбачено використання механізму взаємної оцінки (огляду) держав-учасниць. Цей механізм передбачає, що кожна держава-учасниця проходить огляд двома іншими державами. Для того, щоб огляд пройшли всі країни, процес поділено на два п'ятирічні цикли. Протягом першого циклу оцінюється виконання положень глав III і IV, а протягом другого – глав II і V. Процес огляду країни складається з вивчення документів, наданих державою у формі розгорнутої самооцінки.

У 2019 році Україна направила експертам розгорнуту самооцінку виконання положень глав II і V UNCAC для детального вивчення та опрацювання. У 2020 році планувався візит експертів з Парагваю та Латвії в Україну для підготовки звіту за результатами опрацювання самооцінки, але з огляду на поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, візит перенесли на невизначений термін.

Протягом 2020 року експерти органів державної влади України брали

участь у сесіях робочих органів Конференції держав-учасниць UNCAC, де обговорювалися питання, пов'язані з кращими практиками та здобутками країн-учасниць UNCAC щодо імплементації та виконання положень UNCAC.

Враховуючи обмеження, пов'язані з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, усі заходи відбувалися в режимі онлайн.

Протягом 2020 року експерти органів державної влади України дистанційно взяли участь у заходах, пов'язаних з підготовкою до Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, рішення щодо проведення якої було прийнято під час 56-го пленарного засідання Генеральної Асамблеї ООН, що відбулося 17.12.2018 (резолюція 73/191 «Спеціальна сесія ГА ООН проти корупції»).

На 2021 рік було заплановано участь делегації України у Спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку (02–04.06.2021) та 9 сесії Конференції держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції у Шарм-еш-Шейху (14–17.12.2021).

Отже, до основних досягнень України у сфері реалізації міжнародних зобов'язань щодо запобігання та протидії корупції в рамках конвенційних механізмів за останні роки традиційно відносять:

- прийняття та удосконалення антикорупційного пакета законів;
- створення інституційної антикорупційної інфраструктури, зокрема запуск та посилення інституційної спроможності антикорупційних органів: НАБУ, НАЗК, АРМА, САП, ВАКС;
- започаткування та посилення механізмів, інструментів та удосконалення практики їх застосування, з-поміж іншого, щодо електронного декларування, конфлікту інтересів, виявлення та мінімізації корупційних ризиків у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування;
- підвищення обізнаності щодо корупції та шляхів її виявлення і подолання, проведення антикорупційного навчання, залучення громадськості до запобігання та виявлення корупції в Україні [15].

Окремо варто зазначити, що в рамках виконання Угоди про асоціацію між

Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, європейські експерти високо оцінюють як технічну, так і правову складові електронної системи декларування в Україні.

У 2019 році експерти НАТО у своєму Звіті за результатами здійсненого в кінці 2018 – 2019 роках експертного аналізу в Україні «Самооцінка стану виконання Програми розбудови доброчесності» [83], яку проведено в рамках реалізації в Україні Програми НАТО Building Integrity, визнали низку показових практик України, які відповідають міжнародним стандартам, зокрема:

- передові стандарти та практики НАТО щодо доброчесності та мінімізації корупційних ризиків у роботі реформованої патрульної поліції та Державної прикордонної служби;
- єдина Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади [49], запроваджена НАЗК;
- розробка та виконання антикорупційних програм органами влади;
- утворення комплексної та потенційно міцної антикорупційної архітектури;
- заходи Уряду України (через утворення НАЗК) щодо розширення обізнаності щодо корупції, хабарництва та інших форм неетичної поведінки;
- зусилля задля недопущення призначення на посади кандидатів, які психологічно схильні до корупційних дій;
- введення електронного декларування;
- процедури проведення державних закупівель (ProZorro);
- впровадження онлайн Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;
- залучення громадськості та волонтерів в антикорупційні та демократичні реформування.

Протягом 2019 року забезпечено виконання взятих Україною зобов'язань у сфері боротьби з корупцією як однієї з умов підписаного 14 вересня 2018 року Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом

(щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 млрд євро), ратифікованого Законом України від 08 листопада 2018 року

А саме виконання таких умов:

- повне використання системи логічного та арифметичного контролю за деклараціями осіб, уповноважених виконувати функції автономії держави та місцевих громад, що підвищує ефективність виявлення незадекларованих доходів та автоматичного отримання інформації з інших державних реєстрів та інформаційних баз даних, а також верифікація щонайменше 1000 декларацій вищих посадових осіб, включаючи виконавчу владу, парламент та судову владу з прийняттям відповідних рішень;
- прогрес у забезпеченні роботи Вищого антикорупційного суду України завдяки значному прогресу у відборі кваліфікованих та незалежних суддів для цього суду та у фінансуванні суду для виконання його законних повноважень [60].

Крім того, у 2020 році Україна виконала свої антикорупційні зобов'язання як одну з умов Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом від 23 липня 2020 року. Це, перш за все, питання забезпечення незалежної та ефективної роботи антикорупційних органів.

3 червня 2021 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй провела спеціальну сесію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй проти корупції, основною метою якої є прийняття Політичної декларації, що підтверджує намір країн впровадити Конвенцію ООН проти корупції. та міжнародне співробітництво. У своєму виступі на позачерговій сесії голова НАЗК наголосив, що Україна активно бореться з корупцією, і наголосив, що основними інструментами, які Україна сьогодні використовує для запобігання та боротьби з корупцією, є цифрові інструменти, сильні антикорупційні інститути та якість законів.

Крім того, голова НАЗК запропонував ООН розширити діалог щодо антикорупційних цифрових інструментів, які сьогодні демонструють свою

незаперечну ефективність. За останні 7 років Україна стала однією з провідних світових компаній у розробці антикорупційних IT-рішень. Система державних закупівель була переглянута з впровадженням електронної системи windowro. Громадяни України можуть переглядати інформацію про будь-який товар, придбаний державою. Завдяки цій інноваційній та неупередженій системі Prozorro за останні п'ять років заощадила понад 6 мільярдів доларів, що раніше сприяло корупції.

Міністерство цифрової трансформації України впроваджує нові технології трансформації адміністративних послуг. Україна першою у світі запровадила цифровий паспорт з такою ж юридичною силою, що й паперовий: через три роки 100% державних послуг будуть доступні в Інтернеті, що значно зменшить ризик корупції.

Водночас Україна є першою країною, яка приєдналася до Глобального реєстру власників бенефіціарів та розробила найсучаснішу систему розкриття інформації про фінансові результати. Сьогодні Національне агентство з питань запобігання корупції має найбільшу систему розширених даних про активи державних службовців, а саме реєстр електронних декларацій. Реєстр відкритий для всіх громадян та посадових осіб, які щороку подають понад 800 000 електронних декларацій. Усі заяви посадових осіб автоматично перевіряються спеціальною системою контролю. Ця комп'ютерна система автоматично порівнює дані у звітах з інформацією у 14 інших державних документах. За таких умов офіцер не може, непомітно, робити неправдиві заяви у декларації.

Розвиток цих інструментів супроводжується широкою технічною та спеціалізованою підтримкою з боку Програми розвитку ООН. Підтримка та забезпечення належного функціонування цих та інших механізмів запобігання корупції залишається головним пріоритетом нашого НАЗК.

Завдяки роботі Національного антикорупційного бюро вперше в історії в Україні були заарештовані вищі посадові особи. Серед них - народні депутати, судді, керівники державних підприємств та голова державної фінансової служби. НАБУ активізувало міжнародне співробітництво України шляхом успішних

спільних антикорупційних операцій з польськими та американськими колегами.

Україна продовжує вдосконалювати антикорупційне законодавство та практику, суворо дотримуючись Конвенції ООН проти корупції. У 2020 році НАЗК залучило більше 100 зацікавлених сторін до розробки антикорупційної стратегії. Ці зацікавлені сторони включають представників громадянського суспільства, міжнародних організацій та бізнесу. Після прийняття парламентом стратегія внесе значний внесок у потенціал України. Стратегія дасть чіткі орієнтири для судової реформи, реформи правоохоронних органів, покращення умов ведення бізнесу та ліквідації оборонної корупції [71].

З метою ефективного використання арсеналу антикорупційних заходів Україна запропонувала активізувати міжнародне співробітництво у розробці IT-рішень для боротьби з корупцією. Оскільки цифрові інструменти боротьби з корупцією в Україні вже отримали всесвітнє визнання, президент НАЗК наголосив на готовності України поділитися цією практикою зі своїми міжнародними партнерами. Україна залишається відкритою для більш широкого обговорення кращих практик у боротьбі з цифровою корупцією як на рівні ООН, так і на регіональному рівні.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Українська влада вжила низку заходів для активізації антикорупційної діяльності. Водночас на цьому етапі надзвичайно важливо впровадити прийняті антикорупційні закони, визначити механізм їх впровадження у діяльність спеціалізованих органів та усунути визнані юридичні недоліки. Тому вважаємо, що має сенс зосередитися на вивченні зарубіжного досвіду формування антикорупційної політики в розвинених країнах.

Державна антикорупційна політика України має бути спрямована на створення та організацію ефективної системи виявлення передумов, запобігання, протидії, ліквідації наслідків корупції та вдосконалення існуючої моделі національної антикорупційної політики.

Передумовами вдосконалення національної антикорупційної політики в Україні є реальна прозорість на всіх інституційних рівнях, відкритість та доступність інформації та активна участь громадськості в боротьбі з корупцією.

В Україні реалізація національної антикорупційної політики має враховувати такі сучасні вимоги:

- незалежність прийняття рішень будь-ким;
- потреба в акумуляції потенційних ресурсів (фінансових, адміністративних, людських);
- розширення та розвиток «soft skills»;
- швидкість засвоєння знань та гнучкість їх реалізації;
- ноу-хау;
- прагнення до швидкого набуття більшістю високого рівня соціального добробуту;
- переформатування мотиваційних орієнтацій та цінностей громадськості;
- розширити конкурентне середовище бізнесу.

Узагальненими стратегічними напрямками вдосконалення державної

антикорупційної політики України є:

1. Доктринальний;
2. Правотворчий;
3. Правозастосовний.

Вдосконалення державної антикорупційної політики має ґрунтуватися на [53]:

- результатах аналізу поточної ситуації з корупцією в Україні;
- ефективності реалізації попередньої антикорупційної стратегії та антикорупційної політики у 2014-2020 роках у цілому;
- численних дослідження вітчизняних та зарубіжних експертів у сфері запобігання та протидії корупції.

Під час розробки заходів вдосконалення державної антикорупційної політики має бути враховано [53]:

- стан і динаміку основних показників корупції та її сприйняття в Україні;
- основні зміни, які мали місце у сфері розробки та реалізації національної антикорупційної політики протягом 2018-2020 років;
- прогрес, досягнутий у виконанні міжнародних зобов'язань України у сфері запобігання та протидії корупції;
- позитивний досвід у боротьбі з корупцією за кордоном.

Зміст та пріоритети державної антикорупційної політики мають ґрунтуватися на європейських тенденціях у боротьбі з корупцією. Це включає в себе виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) для України, а також рекомендацій у рамках подальших дій Організації за Стамбульським планом дій з боротьби з корупцією для Східної Європи та Центральної Азії для економічного співробітництва, -операція та розвиток (ОЕСР).

Загальний механізм вдосконалення антикорупційної політики уряду включає загальні антикорупційні заходи у всіх сферах [5]:

1. Формування активної громадської позиції щодо запобігання

корупції, основною метою якої є залучення місцевої громади до боротьби з корупцією та створення ефективного механізму зворотного зв'язку для державних службовців, які скоюють корупційні правопорушення.

2. Вдосконалити антикорупційне законодавство відповідно до міжнародних стандартів. Україна приєдналася до міжнародного антикорупційного руху, ратифікувавши низку міжнародно-правових документів. Як показує практика, до недавнього часу антикорупційне законодавство не було превентивним, а скоріше репресивним, оскільки воно було спрямоване на боротьбу з корупцією, а не на запобігання корупції.

3. Підвищення правової культури громадян та розвиток їхньої моральної нетерпимості до всіх форм корупції. Конкретні сфери включають ті, які ефективні лише для місцевого самоврядування, а саме: перенесення заробітної плати посадових осіб місцевого самоврядування в рамках реформи державного сектору в приватний сектор, щоб службовці місцевого самоврядування не могли збагачуватися незаконними засобами.

4. Забезпечення відкритості та прозорості органів місцевого самоврядування, усунення умов для неконтрольованих та довільних рішень посадових осіб місцевого самоврядування шляхом інформування громадян про виконану роботу. Якість законодавчої бази та вільний доступ громадян до інформації про діяльність місцевого самоврядування є головними факторами відкритості. Реалізації принципу прозорості публічних консультацій сприятиме підвищенню ефективності використання Інтернет-ресурсів.

1. Посилення авторитету місцевого самоврядування серед населення шляхом їх взаємодії з громадськістю.

2. Розробка антикорупційних програм на місцевому рівні та створення системи контролю за їх дотриманням.

3. Впровадження позитивної практики антикорупційного аудиту нормативно-правових актів спеціальними компаніями та посадовими особами органів місцевого самоврядування.

Важливою передумовою успішної боротьби з корупційними проявами є

застосування морально-ідеологічних заходів щодо реалізації повноцінного державного та громадського контролю.

Такі заходи повинні здійснюватися на основі [88]:

1. Верховенства права, яке визначає підпорядкування всіх заходів контролю, що здійснюються або державою, або громадськістю, верховенством права. Основою контролю повинна бути Конституція України, міжнародні нормативні акти, ратифіковані нашою державою, національні закони та нормативні акти.

2. Взаємодії між урядом та інститутами громадянського суспільства. Лише тоді, коли державні органи та громадянське суспільство спільно працюють над запобіганням та протидією корупції, контроль за використанням моральних та ідеологічних заходів для боротьби з корупцією може бути ефективним.

3. Прозорості видатків з бюджетів усіх рівнів на здійснення моральних та ідеологічних заходів щодо боротьби з корупцією та відповідальності за цільове їх використання. Формуються бюджети усіх рівнів з обов'язковим врахуванням витрат на здійснення моральних та ідеологічних заходів щодо боротьби з корупцією. Цю статтю бюджету не слід складати за залишковим принципом; надані нею кошти слід використовувати лише цілеспрямовано, інакше — передбачає відповідальність розпорядника бюджету.

4. Відкритості та доступності інформації про здійснення заходів та діяльність органів, що їх здійснюють. Це положення може бути реалізоване шляхом інформування громадськості через засоби масової інформації. Такий підхід сприятиме не лише дотриманню принципу прозорості та гласності при здійсненні моральних та ідеологічних заходів щодо боротьби з корупцією, а й формуванню основ громадянського суспільства [45].

У Національній доповіді НАЗК щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2020 році наведено такі рекомендації [53]:

1. Національному агентству з питань запобігання корупції:

1) забезпечити підготовку національної антикорупційної програми для реалізації антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки та подання її до Кабінету

Міністрів України;

2) здійснювати моніторинг та антикорупційний аудит проектів постанов Кабінету Міністрів України та проектів законів України, поданих до НАЗК у порядку, визначеному розпорядженнями Кабінету Міністрів України;

3) на основі результатів дослідження ефективності уповноважених щодо запобігання та виявлення корупції визначити засоби оптимізації своєї роботи та підтримки їх у виконанні своїх місій;

4) проаналізувати як антикорупційні програми органів влади, подані на затвердження НАЗК, так і стан їх виконання;

5) проводити перевірки організації роботи щодо запобігання та виявлення корупції в державних органах, органах місцевого самоврядування та юридичних особах;

6) забезпечити розробку, постачання та впровадження інформаційно - телекомунікаційної системи «Система управління справами», яка покращує та спрощує процеси, пов'язані з реалізацією повноважень НАЗК;

7) затверджувати, публікувати та поширювати керівні принципи щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання та вирішення конфлікту інтересів та дотримання обмежень щодо запобігання корупції;

8) створення інструментів для автоматизованого пошуку та порівняння інформації з державних реєстрів та баз даних з метою забезпечення ефективного моніторингу та контролю за виконанням законодавства щодо запобігання та вирішення конфлікту інтересів, дотримання інших вимог та обмежень протидії корупції законодавство;

9) забезпечити високий рівень ефективності у здійсненні заходів фінансового контролю, зокрема перевірки декларацій та моніторингу способу життя звітних органів, враховуючи критерії оцінки ефективності НАЗК, затверджені у резолюції Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 №458;

10) забезпечити введення в постійну (промислову) експлуатацію, функціонування, ведення реєстру POLITDATA;

11) вжити заходів щодо оновлення порядку ведення реєстру POLITDATA та порядку подання звіту політичної партії (форми звіту);

12) забезпечити правовий та інший захист викривачів, в тому числі шляхом організації створення Єдиного порталу повідомлень викривачів, здійснити заходи з метою формування поваги громадян до викривачів;

13) забезпечити ефективну взаємодію НАЗК з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами іноземних держав, міжнародними організаціями та громадськістю, яка б сприяла підвищенню результативності реалізації НАЗК своїх повноважень щодо запобігання корупції.

2. Верховній Раді України, Офісу Генерального прокурора, САП, НАБУ:

1) забезпечити гарантії інституційної та операційної незалежності НАБУ та САП, зокрема, завдяки:

- проведенню конкурсу та призначенню на посаду керівника САП;
- посилити статус та розширити повноваження Голови Спеціальної антикорупційної прокуратури та його заступників;
- роз'яснення положень законодавства щодо статусу НАБУ в системі влади (із збереженням існуючих гарантій незалежності), а також за умови призначення та звільнення директора НАБУ;
- аудит НАБУ відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України».

2) Забезпечити ефективне виконання НАБУ та САП покладених на них завдань:

- удосконалення законодавства, яке регулює укладання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях;
- дотриманню на практиці правил виключної підслідності НАБУ;
- запровадженню системи електронного кримінального провадження.

3. Вжити дієвих заходів, спрямованих на підвищення якості та ефективності досудового розслідування корупційних і пов'язаних з корупцією злочинів.

4. Забезпечити повноцінну реалізацію права НАБУ на здійснення самостійних (незалежних) заходів прослуховування.

5. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України забезпечити реалізацію закріплених у Меморандумі прагнень України та її органів влади щодо боротьби з корупцією та ствердження принципу верховенства права у конкретних кроках, спрямованих на забезпечення інституційної спроможності та незалежності антикорупційних органів.

Дотримання взятих на себе зобов'язань у цій сфері не тільки становитиме підґрунтя для повноцінної реалізації 18-місячної Програми Міжнародного валютного фонду Stand-by для України, а й буде підтвердженням демократичного вибору України, однією із заповідей зростання добробуту країни.

6. Забезпечити більш швидкий судовий розгляд корупції та проваджень, пов'язаних з корупцією, щоб гарантувати, що санкції за корупцію та правопорушення, пов'язані з корупцією, неминучі.

7. Провести аналіз діяльності правоохоронних органів та судів з метою подальшого підвищення їх ефективності у боротьбі з корупцією та злочинами, пов'язаними з корупцією.

Мета нової антикорупційної стратегії-досягти значного прогресу у запобіганні та протидії корупції та забезпечити послідовність та систематичність антикорупційної діяльності у всіх органах державної влади та місцевих громадах.

Основними пріоритетами антикорупційної політики в Україні на 2020-2024 роки є завдання виявлення та запобігання корупції в таких сферах, як судова система, прокуратура та правоохоронні органи, охорона здоров'я, освіта, митниця та податки, адміністративні послуги, політична діяльність, вечірки тощо. [33, с. 5]. В авангарді антикорупційної політики також є ліквідація корупційних ризиків у окремих сферах діяльності на основі комплексної реформи «вибіркового» усунення ключових системних корупційних ризиків.

Визначено найважливіші принципи антикорупційної політики на 2020-2024 роки [33, с. 6]:

- оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування шляхом усунення подвійних повноважень, функцій з високим ризиком корупції;

- цифрове перетворення та прозорість повноважень органів влади на різних рівнях;
- створення практичних та правових засобів надання державних послуг фізичним та юридичним особам;
- забезпечити обов'язкову юридичну відповідальність у справах про корупцію та правопорушення, пов'язані з корупцією;
- формування доброчесного, нетерпимого до корупції суспільства.

У проекті Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 - 2024 роки» в якості основних заходів запобігання корупції визначено:

- формування скоординованої політики шляхом визначення ефективних механізмів запобігання і протидії корупції;
- удосконалення повноважень антикорупційних органів;
- введення прозорих процедур державних закупівель й управління фінансами;
- запобігання відмиванню коштів шляхом регулювання й моніторингу банків та небанківських фінансових установ;
- посилення відкритості щодо діяльності органів влади та ухвалення управлінських рішень;
- встановлення етичних стандартів поведінки на державній службі;
- зміцнення чесності та непідкупності, запобігання корупції всередині судових органів, органів прокуратури, поліції;
- посилення доброчесності приватного сектору та непідкупності бізнесу;
- забезпечення доступу до інформації, посилення прозорості та залучення громадян у процес прийняття рішень.

Змістовна складова антикорупційної стратегії складається з трьох основних блоків [53]:

- a) система запобігання корупції;

- б) запобігання корупції у пріоритетних сферах;
- в) невідворотність відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення

Пріоритетними напрямками державного управління для впровадження антикорупційних заходів є: судові органи, прокуратура, поліція; система державного регулювання економіки; сфера державного та приватного секторів економіки; податкові та митні процедури; сфери будівництва, інфраструктури, земельних відносин; сектори оборони, охорони здоров'я та соціального захисту.

НАЗК відстежує реалізацію антикорупційної стратегії систематично збираючи та аналізуючи інформації про стан виконання заходів, передбачених національною програмою.

Загальна оцінка реалізації антикорупційної стратегії базується на результатах оцінки державної програми, на покращенні позицій України в індексі сприйняття корупції, на аналізі соціологічних та аналітичних досліджень щодо корупції, на статистичних даних спостережень та аналізу законодавства щодо корупції.

Зокрема, визначаються показники ефективності реалізації антикорупційної стратегії [53]:

- реалізація заходів державної програми;
- дотримання нормативних актів, прийнятих державною програмою, міжнародних стандартів та кращих світових практик;
- підвищення позиції України в рейтингу Індексу сприйняття корупції;
- збільшити відсоток населення, яке негативно ставиться до корупції;
- зменшити відсоток населення, яке мало власний досвід корупції;
- збільшення кількості громадян, готових повідомити компетентним органам факти корупції, а також кількість громадян, які повідомили про корупцію, вчинену проти них.

Тому для вдосконалення антикорупційної політики України необхідно:

1. Верховна Рада України-якнайшвидше прийняти закон про затвердження антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки.
2. Національне агентство з питань запобігання корупції:

- підготувати проект національної антикорупційної програми щодо реалізації антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки та подати його в установленому порядку Кабінету Міністрів України;
- створити робочу групу для координації антикорупційної політики;
- створення онлайн-платформи для моніторингу виконання Стратегії боротьби з корупцією та Національної програми боротьби з корупцією для реалізації Стратегії боротьби з корупцією на 2021-2025 роки;
- забезпечити координацію впровадження державної антикорупційної стратегії та антикорупційної програми, а також систематичний моніторинг та оцінку ефективності антикорупційної політики держави.

До всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування-з метою забезпечення швидкої та ефективної реалізації всіх заходів, передбачених національною антикорупційною програмою реалізації антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки.

Наведені нижче рекомендації фахівців є оптимальними для вищезазначених стратегічних напрямів, спрямованих на вдосконалення національної антикорупційної політики в Україні:

- політична спрямованість, яка полягає в активній політичній позиції з питань боротьби з корупцією;
- сприяти формуванню довіри населення до дій влади; оголошення, прийняття та реалізація політики тотальної нетерпимості до будь-яких проявів корупції; боротьба з корупцією на всіх рівнях;
- економічна політика, яка складається із стабільності та прогресивної дерегуляції та спрощення; автоматизація регуляторної, ліцензійної та моніторингової діяльності національних та місцевих органів влади; відкриті ринки та вільний доступ до них;
- поступове скорочення державних витрат; оптимізація державних закупівель; масштабна приватизація; спрощення системи оподаткування;
- фінансовий менеджмент, який полягає в оптимізації існуючої системи управління державними фінансами; підвищити прожитковий мінімум і мінімальну

заробітну плату; аудит діяльності та показників;

- політика управління, яка складається з постійної оцінки стану корупції;
- здійснювати контроль за виконанням антикорупційних заходів;
- проводити ефективні консультації з громадськістю;
- відділ контролю, який складається з контролю за виконанням бюджету; автоматизація процесів розрахунку, аудиту та контролю;
- правоохоронне спрямування, яке складається з незалежності суб'єктів; механізми альтернативних рішень і санкцій;
- суспільна орієнтація, яка полягає у формуванні позицій неприйняття корупції; залучення представників громадянського суспільства на різних рівнях; застосування нових форм участі ЗМІ.

Тому реалізація рекомендацій щодо вдосконалення антикорупційної політики держави з метою орієнтації на системність та доброчесність з урахуванням міжнародного досвіду в інституційній та організаційній сферах призведе до ефективної модернізації держаної антикорупційної політики України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В випускній кваліфікаційній роботі дослідження зроблено такі висновки.

1. Антикорупційна політика - це безперервна, систематична та цілеспрямована діяльність держави у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, яка спрямована на розробку, вдосконалення та впровадження стратегічних принципів та тактичних заходів щодо усунення чи блокування причин та умов корупції, покращення юридична відповідальність за корупційні правопорушення та формування антикорупційної культури.

2. До чинників формування державної антикорупційної політики, спрямованої на вирішення проблеми політичної корупції, належать формування нових законів, посилення контролю за діяльністю виборних чиновників та представницьких органів відповідними державними органами, інститутами громадянського суспільства, включаючи засоби масової інформації, зростання політичної відповідальності громадян за їх вибір та виборних представників за свою діяльність.

3. Процес формування нормативно-правової основи державної політики запобігання та боротьби з корупцією, який розпочався у перші роки незалежності, здійснювався відповідно до положень міжнародних правових та нормативних актів, ратифікованих в Україні. На сьогодні Верховна Рада України схвалила пакет антикорупційних законів, що переглядає механізми запобігання корупції та процедури стягнення відповідно до міжнародних стандартів, регулює відповідальність за корупційні правопорушення та запроваджує відповідальність юридичних осіб за корупційні злочини в їх інтересах або від їх імені. Ці законодавчі зміни та доповнення є важливою правовою основою для вдосконалення державної політики щодо запобігання та протидії корупції в Україні.

4. На даний момент основними проблемами у боротьбі з корупцією в Україні є відсутність у державі основного стратегічного документа у сфері запобігання та протидії корупції – Антикорупційної стратегії, надто розгалужена

система антикорупційних органів у якій немає єдності, досі не відбуває покарання за корупційні дії жоден високопосадовець, індиферентне ставлення громадян до включеності у боротьбу з корупцією, тиск зі сторони ЄС стосовно пришвидшення впровадження їхніх вимог.

5. Більшість органів влади не мають активного підходу до впровадження антикорупційних заходів. Крім того, політичні еліти та влада неодноразово намагалися зірвати впровадження важливих антикорупційних механізмів. Навіть якщо якісні законодавчі зміни будуть прийняті, вони все одно не будуть належним чином впроваджені. Залишаються розумні сумніви щодо намірів політичної еліти забезпечити незалежне функціонування правоохоронних органів та органів запобігання корупції. Існуючі декларації політиків здебільшого залишаються намірами, які не відповідають їхнім конкретним діям.

6. До основних досягнень України у сфері реалізації міжнародних зобов'язань щодо запобігання та протидії корупції в рамках конвенційних механізмів за останні роки традиційно відносять: прийняття та удосконалення антикорупційного пакета законів; створення інституційної антикорупційної інфраструктури, зокрема запуск та посилення інституційної спроможності антикорупційних органів: НАБУ, НАЗК, АРМА, САП, ВАКС; започаткування та посилення механізмів, інструментів та удосконалення практики їх застосування, з-поміж іншого, щодо електронного декларування, конфлікту інтересів, виявлення та мінімізації корупційних ризиків у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування; підвищення обізнаності щодо корупції та шляхів її виявлення і подолання, проведення антикорупційного навчання, залучення громадськості до запобігання та виявлення корупції в Україні.

7. Формування нової моделі національної антикорупційної стратегії потребує поєднання загальних процесів оптимізації діяльності органів влади, удосконалення інституту державної служби, служби в органах місцевого самоврядування та спеціалізованої службової діяльності працівників органів влади, формування нової політики протидії корупції в умовах розвитку

політичної системи України, раціоналізації діяльності спеціальних органів управління у сфері протидії корупції на основі аналізу ефективного міжнародного досвіду.

8. Стратегічні напрями удосконалення державної антикорупційної політики України: доктринальний; правотворчий; правозастосовний. Під час розробки заходів вдосконалення державної антикорупційної політики має бути враховано: стан і динаміку основних показників корупції та її сприйняття в Україні; основні зміни, що відбулися у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики у 2018–2020 роках; стан виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції; позитивний антикорупційний досвід зарубіжних країн. Виконання рекомендацій вдосконалення державної антикорупційної політики з метою спрямованості на системність та цілісність завдяки врахуванню міжнародного досвіду щодо інституційних та організаційних спрямувань, призведе до ефективної модернізації Державної антикорупційної політики України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. Київ: Відомості Верховної Ради України, 2014. №49. Ст. 2056.
2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України № 3341-XII від 30.06.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.
3. Про боротьбу з корупцією : Закон України № 356 від 05.10.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. №34. Ст. 266.
4. Про засади запобігання і протидії корупції. Закон України №3206-VI від 07.04.2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. №40. Ст. 404.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України №1508-VI від 11.06.2009 р. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 46. Ст. 699.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України № 221-VII від 18.04.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/221-18>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики: Закон України № 224- VII від 14.05.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/224-18>.
8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України №222-VII від 18.04.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-18>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб): Закон України №314-VII від 23.05.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/314-18>.

10. Закон України від 07.02.2019 №2680-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
12. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25/26. Ст. 131.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9/13. Ст. 88.
14. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців. URL: http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=ADD49945492AB4622122873FCCB7BD8D?art_id=48082&cat_id=46352.
15. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Москаленко О. М., 2019. 366 с.
16. Антикорупційні засади діяльності органів влади: наук.-практ. посіб. за наук. ред. А. В. Роздайбіди. Х.: Друкарня МАДРИД, 2014. 364 с.
17. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. К.: Ліра-К, 2016. С. 78-94.
18. Береза О. Д. Державна антикорупційна політика: сутність та особливості реалізації в постіндустріальному суспільстві. Дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2017. 218 с.
19. Восьний В. І. Антикорупційна політика в Україні: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНЕУ. 2013. 241 с.

20. Волик В. Нормативно-правові засади компетенцій Національного агентства з питань запобігання корупції. Демократичне врядування. 2016. Вип. 16-17.
21. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія. Х.: Право, 2010. 144 с.
22. Гвоздецький В.Д. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 63. С.139-145.
23. Гвоздецький В. Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії в Україні : монографія. Київ, 2011. 592 с.
24. Головний сервісний центр МВС здійснює надання платних і безоплатних послуг. URL: <https://hsc.gov.ua>.
25. Два роки потому, або Який стан справ з антикорупційною боротьбою насправді. URL <https://voxukraine.org/dva-roki-po-tomu-abo-yakij-stand-sprav-z-antikorrupcionnoyu-borotboyu-naspravdi/>
26. Декларація Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16.12.1996 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_369
27. Дем'янчук В.А. Рівні реалізації антикорупційної політики в Україні: теоретико-правові аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №3. С. 122-125.
28. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.: В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович, Е. В. Расюк, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер.) та ін. ; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. К. : Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
29. Деякі питання відбору кандидатів на посади членів Національного агентства з питань запобігання корупції: Постанов Кабінету Міністрів України №170 від 25.03.2015 р. Офіційний вісник України. 2015. №28. С. 109.
30. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з Корупцією (ETS 191). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_172.

31. Дяченко О. П. Імплементация зарубіжного досвіду щодо формування антикорупційної політики України. Інвестиції: практика та досвід. №17/2017. С. 17–20.
32. Засади державної антикорупційної політики. Антикорупційний портал. URL: <http://www.acrc.org.ua/ua/policy/info/>
33. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020-2024 роки. Проект за результатами публічного обговорення на 16.09.2020. НАЗК. 2020. 41 с. URL: nazk.gov.ua
34. Заброда Д. Г. Поняття державної антикорупційної політики. Право і безпека. 2012. №2 (44). С. 98–104.
35. Заброда Д. Г. Окремі питання системи принципів державної антикорупційної політики в Україні. Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». 2011. №2. С. 38–43.
36. Задирака Н. Ю. Шлях становлення антикорупційного законодавства в Україні. Форум права. 2012. №2. С. 274–277.
37. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020-2024 роки. Проект за результатами публічного обговорення на 16.09.2020. НАЗК. 2020. 41 с. URL: nazk.gov.ua
38. Клеменчич Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції : огляд моделей. OECD. Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії. Paris: OECD Publications, 2007. 131 p
39. Ковбасюк Ю. Антикорупційна політика державних органів влади / Юрій Ковбасюк // Віче. 2010. № 17. С. 19-22.
40. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
41. Конвенция по борьбе с подкупом должностных лиц иностранных государств при проведении международных деловых операций. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_154.

42. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
43. Кушерець Д. В. Корупція: економічні, правові та соціальні проблеми захисту майнових прав; Ун-т сучас. знань. К.: Знання України, 2012. 123 с.
44. Кушнар'ов І. В. Стратегія протидії корупції як складова антикорупційної політики. Право і безпека. 2012. №5 (47). С. 177–181.
45. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Базові принципи та елементи антикорупційної політики в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2014. №23. С. 118-119.
46. Лі Куан Ю. Із третього світу в перший. Історія Сингапуру: 1965-2000. / Ю Лі Куан; пер. з англ. Є. Сагайдака. Київ. Видавн. гр. КМ-БУКС, 2016. 760 с.
47. Маркєєва О.Д. Антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. Стратегічні пріоритети. 2011. №2. С. 150-155.
48. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. Київ, 2004. 400 с.
49. Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, затверджена рішенням НАЗК від 02 грудня 2016 року №126, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 28 грудня 2016 року за №1718/29848. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16>.
50. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. Т. 2. Римаренко Ю. І., Кондратьєв Я. Ю., Тацій В. Ч. [та ін.]. Київ : Ін Юре, 2004. 753 с.
51. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 27.03.1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_788.
52. Михненко А. М. Запобігання та протидія корупції: навчальний посібник. авт. кол.: А. М. Михненко (кер. авт. кол.), Р. П. Марчук, А. М. Мудров та ін. ; за ред. А. М. Михненка. Київ, 2010. 360 с.

53. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2020 році. URL https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/NAZK_Nats.dopovid_15_06.pdf
54. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. К.: КНТ, 2008. С. 45–49.
55. Новак А. Принципи формування національної антикорупційної політики. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2017. Вип. 1. С. 1–15.
56. Обухов Д.П. Исследование опыта зарубежных стран в сфере борьбы с коррупцией. Журнал правовых и экономических исследований. 2011. №4. С. 65–69.
57. О двадцати принципах борьбы с коррупцией: Резолюция (97) 24 Комитета министров Совета Европы. Принята Комитетом министров 06.11.1997 г. на 101-й сессии. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_84.
58. Петрова Г.В. Международно-правовые и организационные меры в борьбе с коррупцией в Европейском Союзе: границы и ориентиры. Интернет-журнал «Вся Европа.ru». 2010. №5 (44). С.31-35.
59. План дій по боротьбі з корупцією для Азербайджану, Вірменії, Еразії, Російської Федерації, Таджикистану та України. URL: http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=67DBB5688E73449D3C58796269A96301?art_id=47581&cat_id=46352.
60. Правила логічного і арифметичного контролю декларацій посадовців (рішення НАЗК від 02 серпня 2019 року №2305 та від 02 серпня 2019 року №2304, які набрали чинності 15 жовтня 2019 року)
61. Правові та організаційні засади функціонування Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції. Вісник. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8070?issue=202>
62. Проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки» (реєстр. №4135 від 21.09.2020)..

63. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи (сутність, стан, проблеми): монографія. К. : Вид-во НАДУ, 2005. 456 с.
64. Ростовська К. В. Сучасна антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Право”. 2017. Вип. 23. С. 95
65. Сkochиляс-Павлів О. В. Правові аспекти удосконалення державної антикорупційної політики. 2014. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2201/vnulpurn20148077.pdf>.
66. Скулиш Є. Антикорупційна політика держави та її вплив на розвиток суспільства. Вісник Національної академії прокуратури України. 2011. №2. С. 22-28.
67. Соловйов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія. Київ: Ін-т законодавства ВРУ, 2012. 508 с.
68. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04.
69. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією. GRECO. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144.
70. Стратегічний аналіз корупційних ризиків. Департамент запобігання та виявлення корупції НАЗК. URL: nazk.gov.ua/normatyvne-i-metodologichne-zabezpec.
71. «Сьогодні ми маємо не одну, а дві війни в Україні. Поряд із загрозою з боку російських військ Україна веде активну боротьбу з корупціонерами», — Голова НАЗК під час Спецсесії ООН проти корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/sogodni-my-mayemo-ne-odnu-a-dvi-vijny-v-ukrayini-poryad-iz-zagrozoyu-z-boku-rosijskyh-vijsk-ukrayina-vede-aktyvnu-borotbu-z-koruptsiioneramy-golova-nazk-pid-chas-spetssesiyi-onn-proty-koruptsiyi/>.

72. Тіньков А. Л. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov.pdf>.

73. Трепак В. М. Міжнародний досвід запровадження системи заходів антикорупційної спрямованості. Юридичний часопис. Національної академії внутрішніх справ, № 2 (10), 2015. С. 233–246.

74. Трепак В.М. Система заходів антикорупційної діяльності у розвинутих країнах світу. Публічне право. 2016. №1. С. 193-201.

75. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

76. Угода про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні» від 11.02.2020. URL: <https://rada.gov.ua>.

77. Хронология работы и инициативы Организации Объединённых Наций по укреплению международного сотрудничества в борьбе с коррупцией и разработке эффективных антикоррупционных стратегий и мер. URL: http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=5075E88EA658E521EE1099C079220F9A?art_id=48270&cat_id=46352.

78. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102.

79. Як Україна боротиметься з корупцією протягом наступних 3-х років. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-ukrayina-borotimetsya-z-korupcieyu-protyagom-nastupnih-3h-rokiv.html>

80. Ярошенко М. Боротьба з корупцією в Україні. Юрид. журн. 2011. №10. С. 50.

81. AGREEMENT ESTABLISHING THE GROUP OF STATES AGAINST CORRUPTION (Strasbourg 1999). Document prepared by the Directorate of legal Affairs. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cd24f>

82. Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia. Dedicated to preventing and fighting corruption since 1998. OECD. URL: <http://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-Anti-Corruption-Network-Brochure.pdf>.

83. BUILDING INTEGRITY SELF-ASSESSMENT AND PEER REVIEW REPORT UKRAINE. NATO. Офіційний веб-сайт НАЗК. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Adv.CopyUKR_PRRReport-2019.pdf.

84. OECD (2020), Anti-Corruption Reforms in Eastern Europe and Central Asia. Progress and Challenges, 2016 - 2019, OECD, Paris. <http://www.oecd.org/corruption/acn/Anti-Corruption-Reforms-Eastern-Europe-Central-Asia2016-2019-ENG.pdf>.

85. Joint First and Second Evaluation Rounds. Evaluation Report on Ukraine / Council of Europe // Adopted by GRECO at its 32nd Plenary Meeting (Strasbourg, 19–23 March 2007). URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca221>; https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/1.1.pdf.

86. RULES OF PROCEDURE // Adopted by GRECO at its 1st Plenary Meeting (Strasbourg, 4-6 October 1999). URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca221>.

87. Summary of assessment and recommendations on Ukraine. OECD. Endorsed by Anti-Corruption Network for Transition Economies OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs (Paris, 21 January 2004). URL: <https://www.oecd.org/countries/ukraine/37223884.pdf>.

88. Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України. Боротьба з корупцією. URL: <https://www.kmu.-gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borot-ba-z-korupciyeyu/borotba-z-korupciyeyu>.

89. Офіційний веб-портал НАЗК. Боротьба з корупцією. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

90. Сокуренок В.А. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2016. 573 с.

91. Клюковская И. Н. Теоретические основы криминологического исследования антикоррупционной политики: монографія. Всесоюз. науч.-исслед. ин-т МВД СССР, Ставропол. гос. ун-т. 2-е изд. Ставрополь: Сервисшкола, 2004. 256 с.

92. Основы противодействия коррупции (системы общегосударственной этики поведения) под ред. С.В. Максимова. URL: <http://www.transparencyNazaNhstan.org>.

93. Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки: Указ Президента України від 24 квітня 1998 року № 367/98. Офіційний вісник України. 1998. № 17. С. 14. Ст. 621.

94. Про схвалення засад антикорупційної політики: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 № 1688. Офіційний вісник України. 2010. № 11. С. 71. Ст. 550.

95. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки: Указ Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011. Урядовий кур'єр. 2011. №199.

96. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2014. №46. С. 3010. Ст. 2047.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Перелік основних нормативно-правових актів антикорупційного
законодавства**

1.	<i>Конституція України.</i>
2.	<i>Міжнародні акти</i>
	Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року (укр/рос)
	Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 18 жовтня 2006 року № 251-V
	Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року (ETS 173)
	Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, від 18 жовтня 2006 року № 252-V
	Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15 травня 2003 року (ETS 191) (укр/рос)
	Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 18 жовтня 2006 року № 253-V
	Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року
	Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією від 16 березня 2005 року № 2476-IV
	Угода про створення групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO)
	Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO)
3.	<i>Кодекси України</i>
	Кримінальний кодекс України
	Кодекс України про адміністративні правопорушення
	Кодекс законів про працю України
4.	<i>Закони України</i>
	Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 року
	Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року
	Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року
	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України від 13 травня 2014 року
	Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року
	Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року
	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14 жовтня 2014 року
	Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 р.
	Закон України «Про очищення влади» від 27 січня 2015 року
	Закон України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 року
	Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року

Джерело: сформовано на основі [24]

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Студентки 2 курсу, 9м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Павленко
Дар'ї
Сергіївни

(підпис студента)

Науковий керівник
доктор екон. наук,
доцент

Новікова
Наталія
Леонідівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук ,
доцент

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

(підпис гаранта)

Київ 2021

Реферат випускної кваліфікаційної роботи

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 96 найменувань. Матеріали роботи містять 13 рисунків та 8 таблиць. Загальний обсяг роботи складає 94 сторінки комп'ютерного тексту, основної частини – 72 сторінки.

Для досягнення зазначеної мети було вирішено такі завдання:

- досліджено сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики;
- розглянуто нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України;
- проведено моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції;
- досліджено імплементацію світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні;
- запропоновано напрями удосконалення державної антикорупційної політики України.

Об'єктом дослідження є процес формування державної антикорупційної політики держави.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування державної антикорупційної політики.

У роботі використано такі методи дослідження: низка загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: історико-логічний метод при дослідженні сутності, цілей та чинників формування державної антикорупційної політики, аналітичний метод при здійсненні моніторингу та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції. Теоретичною і методологічною основою дослідження послужили наукові праці вітчизняних учених з проблем теорії і практики формування державної антикорупційної політики держави, законодавчі та нормативні акти.

У першому розділі досліджено сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики, розглянуто нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України.

У другому розділі проведено моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції; досліджено імплементацію світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні.

У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення державної антикорупційної політики держави.

Одержані результати можуть бути використані розроблення проєкту Державної антикорупційної програми, координація, моніторинг і оцінка її реалізації.

АНОТАЦІЯ

Павленко Дар'ї Сергіївни

Формування державної антикорупційної політики України (за матеріалами Національного агентства України з питань запобігання корупції)

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування» спеціалізацією «Публічне управління та адміністрування». Київський національний торговельно-економічний університет, 2021.

У випускній кваліфікаційній роботі на основі міжнародних рейтингів та даних вітчизняної статистики проаналізовано досліджено сутність, цілі та чинники формування державної антикорупційної політики, розглянуто нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України, проведено моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції, досліджено імплементацію світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні, запропоновано напрями удосконалення державної антикорупційної політики держави..

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, антикорупційна політика держави.

SUMMARY

Pavlenko Daria

Formation of the state anti-corruption policy of the Ukraine (based on the materials of the National Agency of Ukraine for Prevention of Corruption)

Final qualification work for a master's degree in specialty 281 "Public Administration" with a specialization in "Public Administration". Kyiv National University of Trade and Economics, 2021.

In the final qualifying work on the basis of international ratings and national statistics analyzed the nature, goals and factors of state anti-corruption policy, considered the legal support of state anti-corruption policy of Ukraine, monitored and evaluated state anti-corruption policy on the materials of the National Agency for Prevention corruption, the implementation of the world experience of state anti-corruption policy in Ukraine is studied, the directions of improvement of the state anti-corruption policy of the state are offered.

Key words: corruption, prevention of corruption, anti-corruption policy of the state.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНЕ УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ПОЛІТЕХМЕД»
Орган з оцінки відповідності

Державне українське об'єднання
«ПОЛІТЕХМЕД»
 Орган з оцінки відповідності
 Україна, 04107, м. Київ,
 вул. Нагірна, 25-27
 тел.: (044) 483-68-07,
 E-mail: office@politekhmed.ua

Ukrainian State Association
"POLITEKHMED"
 Conformity assessment body,
 Ukraine, 04107, Kyiv,
 Nahirna Str., 25-27
 Tel: (38044) 483-68-07,
 E-mail: office@politekhmed.ua

Ukrainian State Association «POLITEKHMED»
 Conformity assessment body **UA.TR. 101**
 IBAN (UA073052990000026001006218229)
 код 14282255 юридична адреса: 01010, м. Київ, вул. Івана Мазепи, 10

Від 01.12.2021

№ 0106

Рецензія

на випускню кваліфікаційну роботу студентки

Павленко Дар'ї Сергіївни

Тема роботи: **«Формування державної антикорупційної політики України»**

В Україні, як і в усьому світі, корупція визнається великою проблемою для держави та її розвитку, хоча завжди була притаманна майже всім суспільствам. Корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Корупція підриває засади демократичного устрою, довіру до влади, порушує принципи права, справедливості й рівності перед законом, відповідальності за вчинене діяння, чесної конкуренції, призводить до зростання тіньової економіки та спадання авторитету держави в міжнародному співтоваристві. Корупція охоплює суспільство швидше, ніж її встигають долати, тому так важливо призупинити розвиток корупції та знизити її рівень.

Зазначені вище питання визначили актуальність проведення досліджень у напрямі покращення формування державної антикорупційної політики держави.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій

щодо її вдосконалення в Україні.

В випускній кваліфікаційній роботі визначено теоретичні аспекти формування державної антикорупційної політики, розглянуто нормативно-правове забезпечення формування державної антикорупційної політики України, проведено моніторинг та оцінювання державної антикорупційної політики на матеріалах Національного агентства України з питань запобігання корупції, досліджено імплементацію світового досвіду здійснення державної антикорупційної політики в Україні, запропоновано напрями удосконалення державної антикорупційної політики України.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

Завдання, визначені метою дослідження, були виконані у повному обсязі. Зміст роботи та її виконання свідчать про високий рівень підготовки магістра. Загалом робота виконана відповідно до методичних рекомендацій. Робота заслуговує на високу позитивну оцінку, рекомендована до захисту, а її авторка Павленко Дар'я Сергіївна, на присвоєння ступеня магістра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

**З повагою,
Генеральний директор**

Р.Л. Картавцев

Загубу напреду
Путини уредили
не аргументоване
Назива Н.П.

Заче

Я, Павло Дир, Архив, обзиром, на се разумна
Звучиш анастасија збрал з виступах прогностична
Звучи у параною виступи хвалителски роби не могу. Рому-
ванна збрал: антиутопија нити збрал (за матеріалом Назива
Анастасија України з нити задолжати керува) не мислю
Анастасија окартеного нити. у виступи виступах грама за-
пущен з збралом не виступи збрал, виступи виступи нити.
Роме збрал параною з збралом не виступах збрал.
Анастасија виступах виступи роби збралом з збралом.

14. II 2021

Павло Дир

